

മഹാഭാരതം - 12

മഹാഭാരതം 12

വ്യാസമഹർഷി

അധ്യായം 51 - 75

താളിലക്കം
2020

പേര്: മഹാഭാരതം 12

ഭാഷ: Malayalam

വിഭാഗം: മഹാകാവ്യം

രചന: വ്യാസമഹർഷി

പ്രസാധകർ: താളിളക്കം

ഡിസംബർ 2020

Layout Design: പ്രവീൺ വർമ്മ

Copyleft:

ലാടെക്കിൽ നിർമ്മിച്ചതാണിത്.
ഓൺലൈൻ വായനയ്ക്ക് വേണ്ടി.
ഉബുണ്ടു ഓപ്പറേറ്റിങ്ങ് സിസ്റ്റത്തിലൂടെ.
കടപ്പാട്: വിക്സിപ്പീഡിയ.

അധ്യായം 51

1 [ഷ്]

യാം ത്വം ഏതാം ശ്രീയം ദൃഷ്ട്വാ പാണ്ഡുപുത്രേ യുധിഷ്ടിരേ

തപ്യസേ താം ഹരിഷ്ട്യാമി ദൃതേനാഹൃതയാം പരഃ

2 അഗത്യാ സംശയം അഹം അയുദ്ധ്യാ ച ചമുദ്യഭേ

അക്ഷാൻ ക്ഷിപന് അക്ഷതഃ സൻ വിദ്വാൻ അവിദുഷോ ജയേ

3 ഗ്ലഹാൻ ധന്തംസി മേ വിദ്ധി ശരാൻ അക്ഷാംഗ് ച ഭാരത

അക്ഷാണാം ഹൃദയം മേ ജ്യോ രഥം വിദ്ധി മമാസ്തരം

4 [ദ്]

അയം ഉത്സഹതേ രാജഞ് ശ്രീയം ആഹർത്വം അക്ഷവിത്

ദൃതേന പാണ്ഡുപുത്രേഭ്യസ് തത് തുഭ്യം താത രോചതാം

5 [ധ്]

സുഹിതോ fസ്തി ശാസനേ ഭ്രാതൃർ വിദുരസ്യ മഹാത്മനഃ

തേന സംഗമ്യ വേത്യാമി കാര്യസ്യാസ്യ വിനിശ്ചയം

6 [ദ്]

വിഹനിഷ്യതി തേ ബുദ്ധിം വിദുരോ മുക്തസംശയഃ

പാണ്ഡവാനാം ഹിതേ യുക്തോ ന തഥാ മമ കൗരവ

7 നാരദേത് പരസാമർഥ്യാത് പുരുഷഃ കാര്യം ആത്മനഃ

മതിസാമ്യം ദ്യയോർ നാസ്തി കാര്യേഷു കരുനന്ദന

8 ഭയം പരിഹരൻ മന്ദ ആത്മാനം പരിപാലയൻ

വർഷാസു ക്ലിന്നകടവത് തിഷ്ണന് ഏവാവസിദതി

9 ന വ്യാധയോ നാപി യമഃ ശ്രേയഃ പ്രാപ്തിം പ്രതീക്ഷതേ

യാവദ് ഏവ ഭവേത് കൽപസ് താവച് ശ്രേയോ സമാചരേത്

10 [ധ്]

സർവഥാ പുത്രബലിഭിർ വിഗ്രഹം തേ ന രോചയേ

വൈരം വികാരം സൃജതി തദ് വൈ ശസ്ത്രം അനായസം

11 അനർഥം അർഥം മന്യസേ രാജപുത്രഃ സംഗ്രന്ഥനം കലഹസ്യാതിഘോരം

തദ് വൈ പ്രവൃത്തം തു യഥാ കഥം ചിദ്; വിമോക്ഷയേച് ചാപ്യ അസി

സായകാംഗ് ച

12 [ദ്]

ദൃതേ പുരാണൈർ വ്യവഹാരഃ പ്രനീതസ്; തത്രാത്യയോ നാസ്തി ന സമ്പ്രഹാരഃ

തദ് രോചതാം ശകന്വേർ വാക്യാ അദ്യ സഭാം; ക്ഷിപ്രം ത്വം ഇഹാജ്ഞാപയസ്വ

13 സ്വർഗദ്വാരം ദീവ്യതാം നോ വിശിഷ്ടം; തദ് വർതിനാം ചാപി തഥൈവ

യുക്തം

ഭവേദ് ഏവം ഹ്യന്തരാനുനാ തുല്യം ഏവ; ദുരോദരം പാണ്ഡവൈസ് ത്വം കരുഷ്യ
14 [൧]

വാക്യം ന മേ രോചതേ യത് ത്വയോക്തം; യത് തേ പ്രിയം തത് ക്രിയതാം
നരേന്ദ്ര

പശ്ചാത് തപ്യസേ തദ് ഉപാക്രമ്യ വാക്യം; ന ഹീദൃശം ഭാവി വചോ ഹി ധർമ്മം
15 ദൃഷ്ടം ഹ്യന്തരത് വിദുരേനൈവം ഏവ; സർവം പൂർവം ബുദ്ധിവിദ്യാനുഗേന
തദ് ഏവൈതദ് അവശസ്യാഭ്യുപൈതി; മഹദ് ഭയം ക്ഷത്രീയ ബിജുലാതി
16 [൨]

ഏവം ഉക്ത്വാ ധൃതരാസ്ത്രേണ മനീഷീ; ദൈവം മത്വാ പരമം ദുസ്സരം ച
ശശാസോദ്വൈഃ പുരുഷാൻ പുത്ര വാക്യേ; സ്ഥിതോ രാജാ ദൈവസംമൂഢഭവതോഃ
17 സഹസ്രസ്തംഭാം ഹേമവൈധുര്യ ചിത്രാം; ശതദ്വാരാം തോരണസ്താടി ശൃംഗാം
സഭാം അഗ്ര്യാം ക്രോശമാത്രായതാം; മേ തദ് വിസ്താരാം ആശു കർവതു യുക്താം
18 ശ്രുത്വാ തസ്യ ത്വരിതാ നിർവിശങ്കാം; പ്രാജ്ഞാ ദക്ഷ്യാസ് താം തഥാ ചക്രർ
ആശു

സർവദ്രവ്യാണ്യ് ഉപജഹ്രുഃ സഭായാം; സഹസ്രശഃ ശിരീപിനശ് ചാപി യുക്താം
19 കാലേനാൽപേനാഥ നിഷ്യാം ഗതാം; താം സഭാം രമ്യാം ബഹുരന്താം
വിചിത്രാം

ചിത്രൈർ ഹേമൈർ ആസനൈർ അഭ്യുപേതാം; ആചഖ്യസ് തേ തസ്യ രാജ്ഞഃ
പ്രതീതാം

20 തതോ വിദ്വാൻ വിദുരം മന്ത്രിമുഖ്യം; ഉവാചേദം ധൃതരാഷ്ട്രോ നരേന്ദ്രഃ
യുധിഷ്ഠിരം രാജപുത്രം ഹി ഗത്വം; മദ്യാക്യേന ക്ഷിപ്രം ഇഹാനയസ്വ

21 സഭേയം മേ ബഹുരന്താ വിചിത്രാം; ശയ്യാസനൈർ ഉപപന്നാ മഹാർഹൈഃ
സാ ദൃശ്യതാം ഭ്രാന്തഭിഃ സാർധം ഏത്യ; സുഹൃദ് ദൃശ്യം വർത്താം അത്ര ചേതി

22 മതം ആജ്ഞായ പുത്രസ്യ ധൃതരാഷ്ട്രോ നരാധിപഃ
മത്വാ ച ദുസ്സരം ദൈവം ഏതദ് രാജാ ചകാര ഹ

23 അന്യായേന തഥോക്തസ് തു വിദുരോ വിദുഷാം വരഃ
നാഭ്യനന്ദദ് വചോ ഭ്രാന്തർ വചനം ചേദം അബ്രവീത്

24 നാഭിനന്ദാമി നൃപതേ പ്രൈഷ്ഠം ഏതം; മൈവം കൃമാഃ കലനാശാദ് ബിഭേമി
പുത്രൈർ ഭിന്നൈഃ കലഹസ് തേ ധൃവം സ്യാദ്; ഏതച് ഛഭേ ദൃതകൃതേ
നരേന്ദ്ര

25 [൧]

നേഹ ക്ഷത്തഃ കലഹസ് തപ്സ്യതേ മാം; ന ചേദ് ദൈവം പ്രതിലോമം ഭവിഷ്യത്

ധാരാ തു ദിഷ്ടസ്യ വശേ കിലേദം സർവം; ജഗച്ഛേഷ്ടതി ന സ്വതന്ത്രം
26 തദ് അദ്യ വിദൂര പ്രാപ്യ രാജാനം മമ ശാസനാത്
ക്ഷിപ്രം ആനയ ദുർധർഷം കന്തീപത്രം യധിഷ്ഠിരം

അധ്യായം 52

1 [വി]

തതഃ പ്രായാദ് വിദുരോ ിശൈർ ഉദാരൈർ; മഹാജവൈർ ബലിഭിഃ സാധു
ദാനൈഃ

ബലാൻ നിയുക്തോ ധൃതരാഷ്ട്രേണ രാജ്ഞാഃ; മനീഷിണാം പാണ്ഡവാനാം
സകാശം

2 സോ ിഭിപത്യ തദ് അധ്യാനം ആസാദ്യ നൃപതേഃ പുരം

പ്രവിവേശ മഹാബുദ്ധിഃ പൂജ്യമാനോ ദ്വിജാതിഭിഃ

3 സ രാജഗൃഹം ആസാദ്യ കവേര ഭവനോപമം

അഭ്യഗച്ഛത ധർമ്മാത്മാ ധർമ്മപത്രം യുധിഷ്ഠിരം

4 തം വൈ രാജാ സത്യധൃതിർ മഹാത്മാഃ; അജാതശത്രുർ വിദൂരം യഥാവത്

പൂജാ പൂർവ്വം പ്രതിഗൃഹ്യാജമീഡസഃ; തതോ ിപ്ലച്ഛദ് ധൃതരാഷ്ട്രം സപത്രം

5 [യ]

വിജ്ഞായതേ തേ മനസോ ന പ്രഹർഷഃ; കച്ഛ് ചിത് ക്ഷത്തഃ കശലേനാഗതോ
ടിസി

കച്ഛ് ചിത് പുത്രാഃ സ്ഥവിരസ്യാനലോമാഃ; വശാന്തഗാശ് ചാപി വിശോ ിപി കച്ഛ്
ചിത്

6 [വി]

രാജാ മഹാത്മാ കശലീ സപത്രഃ; ആസ്തേ വൃതോ ജ്ഞാതിഭിർ ഇന്ദ്രകൽപൈഃ

പ്രീതോ രാജൻ പുത്ര ഗണൈർ വിനീതൈർ; വിശോക ഷ്വവാത്മ രതിർ ദ്രുലോ
ത്മാ

7 ഇദം തു ത്യാം കരുരാജോ ിഭ്യവാചഃ; പൂർവ്വാം പൂഷ്പാ കശലം ചാവ്യയം ച

ഇയം സഭാ ത്വത് സഭാ ഇല്യരൂപാഃ; ഭ്രാന്തൂണാം തേ പശ്യതാം ഷ്ടത്യ പുത്ര

8 സമാഗമ്യ ഭ്രാന്തൂഭിഃ പാർഥ തസ്യാം; സുഹൃദ് ദൃതം ക്രിയതാം രമ്യതാം ച

പ്രിയമഹേ ഭവതഃ സംഗമേനഃ; സമാഗതാഃ കരവശ് ചൈവ സർവേ

9 ദുരോദരാ വിഹിതാ യേ തു തത്രഃ; മഹാത്മനാ ധൃതരാഷ്ട്രേണ രാജ്ഞാ

താൻ ദ്രക്ഷ്യസേ കിതവാൻ സംനിവിഷ്ഠാൻ; ഇത്യ് ആഗതോ ിഹം നൃപതേ തജ്
ജ്ജിഷ്ഠസ്യ

10 [യ]

ദൃതേ ക്ഷത്തഃ കലഹോ വിദ്യതേഃ; നഃ കശ് വൈ ദൃതം രോചയേദ് യുധ്യമാനഃ

കിം വാ ഭവാൻ മന്യതേ യുക്തരൂപഃ; ഭവദ്യാക്യേ സർവ ഷ്വവ സ്ഥിതാഃ സു

11 [വി]

ജാനാമ്യ് അഹം ദൃതം അനർഥമൂലം; കൃതശ് ച യത്തോ ിസ്യ മയാ നിവാരണേ

രാജാ ഇ മാം പ്രാഹിനോത് ത്വത്സകാശം; ശ്രുത്യാ വിദ്വഞ് ശ്രേയ ഇഹാചരസ്യ
12 [യ്]

കേ തത്രാന്യേ കിതവാ ദീവ്യമാനാ; വിനാ രാജേണാ യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രൈഃ
പുച്ഛാമി ത്യാം വിദുര ബ്രഹ്മി നസ് താൻ; ഞൈർ ദീവ്യാമഃ ശതശഃ സംനിപത്യ
13 [വി]

ശാസന്മാരാജഃ ശകുനിർ വിശാം പതേ; രാജാതിദേവീ കൃതഹസ്തോ മതാക്ഷഃ
വിവിംശതിശ് ചിത്രസേനശ് ച രാജാ; സത്യവ്രതഃ പുരുമിത്രോ ജയശ് ച
14 [യ്]

മഹാഭയഃ കിതവാഃ സംനിവിഷ്ടാ; മായോപധാ ദേവിതാരോ fത്ര സന്തി
ധാത്രാ ഇ ദിഷ്ടസ്യ വശേ കിലേദഃ; നാദേവനം കിതവൈർ അദ്യ ഞൈർ മേ
15 നാഹം രാജേണാ യുതരാഷ്ടസ്യ ശാസനാനി; ന ഗതും ഇച്ഛാമി കവേ ദുരോദരം
ഇഷ്ടോ ഹി പുത്രസ്യ പിതാ സദൈവഃ; തദ് അസ്മി കർതാ വിദുരാത്മ മാം യഥാ
16 ന ചാകാമഃ ശകുനിനാ ദേവിതാഹം; ന ചേൻ മാം യുഷ്മർ ആഹവയിതാ
സഭായാം

ആഹുതോ fഹം ന നിവർതേ കദാ ചിത്; തദ് ആഹിതം ശാശ്വതം വൈ വ്രതം
മേ

17 [വ്]

ഏവം ഉക്ത്വാ വിദുരം ധർമ്മരാജഃ; പ്രായാത്രികം സർവം ആജ്ഞാപ്യ തുർണം
പ്രായാച് ഛോ ഭൂതേ സഗണഃ സാനന്യാത്രഃ; സഹ സ്തീഭിർ ഭൃഗുപദീം ആദി
കൃത്യാ

18 ദൈവം പ്രജ്ഞാം ഇ മുഷ്ണാതി തേജശ് ചക്ഷുർ ഇവാപതത്
ധാതുശ് ച വശം അന്വേതി പാശൈർ ഇവ നരഃ സിതഃ

19 ഇത്യ് ഉക്ത്വാ പ്രയയൗ രാജാ സഹ ക്ഷത്രോ യുധിഷ്ഠിരഃ
അമൃഷ്യമാണസ് തത് പാർഥഃ സമാഹ്വാനം അരിന്ദമഃ

20 ബാഹ്ലികേന രഥം ദത്തം ആസ്ഥായ പരവിരഹാ
പരിച്ഛന്നോ യയൗ പാർഥോ ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ പാണ്ഡവഃ

21 രാജശ്രീയാ ദീപ്യമാനോ യയൗ ബ്രഹ്മ പുരഃസരഃ
യുതരാഷ്ട്രേണ ചാഹുതഃ കാലസ്യ സമയേന ച

22 സ ഹാസ്തിനപുരം ഗത്വാ യുതരാഷ്ട്ര ഗൃഹം യയൗ
സമീയായ ച ധർമ്മാത്മാ യുതരാഷ്ട്രേണ പാണ്ഡവഃ

23 തഥാ ദ്രോണേന ഭീഷ്മേണ കർണേന ച കൃപേണ ച
സമീയായ യഥാന്യായം ഭൃഗുണിനാ ച വിഭുഃ സഹ

24 സമേത്യ ച മഹാബാഹുഃ സോമദത്തേന ചൈവ ഹ

ദുര്യോധനേന ശല്യേന സൗബലേന ച വിര്യവാൻ
 25 യേ ചാന്യേ തത്ര രാജാനഃ പൂർവം ഏവ സമാഗതാഃ
 ജയദ്രഥേന ച തഥാ കരുഭിശ് ചാപി സർവശഃ
 26 തതഃ സർവൈർ മഹാബാഹുർ ഭ്രാതൃഭിഃ പരിവാരിതഃ
 പ്രവിവേശ ഗൃഹം രാജേണാ യുതരാഷ്ടസ്യ ധീമതഃ
 27 ദദർശ തത്ര ഗാന്ധാരിം ദേവീം പതിം അനുവ്രതാം
 സ്തേഷാഭിഃ സംവൃതാം ശശ്വത് താരാഭിർ ഇവ രോഹിണീം
 28 അഭിവാദ്യ സ ഗാന്ധാരിം തയാ ച പ്രതിനന്ദിതഃ
 ദദർശ പിതരം വൃദ്ധം പ്രജ്ഞാ ചക്ഷുഷം ഈശ്വരം
 29 രാജ്ഞാ മുർധന്യ് ഉപാശ്ലാന്താസ് തേ ച കൗരവനന്ദനാഃ
 ചത്വാരഃ പാണ്ഡവാ രാജൻ ഭീമസേനപുരോഗമഃ
 30 തതോ ഹർഷഃ സമഭവത് കൗരവാണാം വിശാം പതേ
 താൻ ദൃഷ്ട്വാ പുരുഷവ്യാശ്ലാൻ പാണ്ഡവാൻ പ്രിയദർശനാൻ
 31 വിവിശുസ് തേ ഭ്യേനജ്ഞാതാ രത്നവന്തി ഗൃഹാന്യ് അഥ
 ദദൃശുശ് ചോപയാതാസ് താൻ ദ്രൗപദീ പ്രമുഖഃ സ്ത്രീയഃ
 32 യാജ്ഞസേന്യാഃ പരാം ജദ്ധിം ദൃഷ്ട്വാ പ്രജ്വലിതാം ഇവ
 സ്തേഷാസ് താ യുതരാഷ്ടസ്യ നാതിപ്രമനസോ ഭവേൻ
 33 തതസ് തേ പുരുഷവ്യാശ്ലാ ഗത്വാ സ്തീഭിസ് തു സംവിദം
 കൃത്വാ വ്യായാമപൂർവാണി കൃത്യാനി പ്രതികർമ്മ ച
 34 തതഃ കൃതാഹ്നികാഃ സർവേ ദിവ്യചന്ദന രൂഷിതാഃ
 കല്യാണ മനസശ് ചൈവ ബ്രാഹ്മണാൻ സ്വസ്തി വാച്യ ച
 35 മനോജ്ഞം അഗ്നം ഭൂക്ത്വാ വിവിശുഃ ശരണാന്യ് അഥ
 ഉപഗീയമാനാ നാരിഭിർ അസ്വപൻ കരുനന്ദനഃ
 36 ജഗാമ തേഷാം സാ രാത്രിഃ പുണ്യാ രതിവിഹാരിണാം
 സ്തുതമാനാശ് ച വിശ്രാന്താഃ കാലേ നിദ്രാം അഥാത്യജൻ
 37 സുഖോഷിതാസ് താം രജനീം പ്രാതഃ സർവേ കൃതാഹ്നികാഃ
 സഭാം രമ്യാം പ്രവിവിശുഃ കിതവൈർ അഭിസംവൃതാം

അധ്യായം 53

1 [ഷ്]

ഉപസ്തീർണാ സഭാ രാജൻ രത്തം ചൈതേ കൃതക്ഷണാഃ
അക്ഷാൻ ഉപ്ലാ ദേവനസ്യ സമയോ ഽസ്തു യുധിഷ്ഠിര

2 [യ്]

നികൃതിർ ദേവനം പാപം ന ക്ഷാത്രോ ഽത്ര പരാക്രമഃ
ന ച നീതിർ ധ്രുവാ രാജൻ കിം തം ദൃതം പ്രശംസസി

3 ന ഹി മാനം പ്രശംസന്തി നികൃതൗ കിതവസ്യ ഹ
ശകന്തേ മൈവ നോ ജൈഷീർ അമാർഗേണ നൃശംസവത്

4 [ഷ്]

യോ ഽന്വേതി സംഖ്യാം നികൃതൗ വിധിജ്ഞാഃ; ചേഷ്ടാസ് അഖിന്നഃ കിതവോ
ക്ഷജാനു

മഹാമതിർ യശ് ച ജാനാതി ദൃതം; സ വൈ സർവം സഹതേ പ്രക്രിയാസു

5 അക്ഷസ്തഃ സോ ഽഭിഭവേത് പരം; നസ് തേനൈവ കാലോ ഭവതീദം ആത്മ
ദീവ്യാമഹേ പാർഥിവ മാ വിശങ്കാം; കൃഷ്ണ പാണ്ഡവ ച ചിരം ച മാ കൃഥഃ

6 [യ്]

ഏവം ആഹായം അസിയോ ദേവലോ മുനിസത്തമഃ
ഇമാനി ലോകദ്വാരാണി യോ വൈ സഞ്ചരതേ സദാ

7 ഇദം വൈ ദേവനം പാപം മായയാ കിതവൈഃ സഹ
ധർമേണ തു ജയോ യുദ്ധേ തത്പരം സാധു ദേവനം

8 നാര്യോ മ്ലേച്ഛന്തി ഭാഷാഭീർ മായയാ ന ചരന്ത്യ് ഉത
അജിഹം അശാം യുദ്ധം ഏതത് സത്പുരുഷവ്രതം

9 ശക്തിതോ ബ്രാഹ്മണാൻ വന്ദ്യാഞ് ശിക്ഷിതും പ്രയതാമഹേ
തദ് വൈ വിത്തം മാതിദേവീർ മാ ജൈഷീഃ ശകന്തേ പരം

10 നാഹം നികൃത്യാ കാമയേ സുഖാന്യ് ഉത ധനാനി വാ
കിതവസ്യാപ്യ് അനികൃതേർ വൃത്തം ഏതൻ ന പൂജ്യതേ

11 [ഷ്]

ശ്രോത്രിയോ ഽശ്രോത്രിയം ഉത നികൃത്യൈവ യുധിഷ്ഠിര
വിദ്വാൻ അവിദുഷോ ഽഭ്യേതി നാഹുസ് താം നികൃതിം ജനാഃ

12 ഏവം തം മാം ഇഹാഭ്യേത്യ നികൃതിം യദി മന്യസേ
ദേവനാദ് വിനിവർതസ്വ യദി തേ വിദ്യതേ ഭയം

13 [യ്]

ആഹുതോ ന നിവർതേയം ഇതി മേ വ്രതം ആഹിതം

വിധിശ് ച ബലവാൻ രാജൻ ദിഷ്ടസ്യാസ്തി വശേ സ്ഥിതഃ

14 അസ്തിൻ സമാഗമേ കേന ദേവനം മേ ഭവിഷ്യതി
പ്രതിപാണശ് ച കോ ഹ്യോ ഹ്വീ തതോ ദ്യൂതം പ്രവർത്താം

15 [ദ്]

അഹം ദാതാസ്തി രത്താനാം ധനാനാം ച വിശാം പതേ
മദർഥേ ദേവിതാ ചായം ശകുനിർ മാതൃലോ മമ

16 [യ്]

അന്യേനാനൃസ്യ വിഷമം ദേവനം പ്രതിഭാതി മേ
ഏതദ് വിദ്വന് ഉപാദത്വ കാം ഏവം പ്രവർത്താം

17 [വ്]

ഉപോഹ്യമാനേ ദ്യൂതേ തു രാജാനഃ സർവ ഏവ തേ
ധൃതരാഷ്ട്രം പുരസ്കൃത്യ വിവിശുസ് തേ സഭാം തതഃ

18 ഭീഷ്മോ ദ്രോണഃ കൃപശ് ചൈവ വിദുരശ് ച മഹാമതിഃ
നാതീവ പ്രിതിമനസസ് തേ ഹ്വവർത്ത ഭാരത

19 തേ ദ്വന്ദ്വശഃ പൃഥക് ചൈവ സിംഹഗ്രീവാ മഹൗജസഃ
സിംഹാസനാനി ഭൂരീണി വിചിത്രാണി ച ഭേജിരേ

20 ശുശ്രുഭേ സാ സഭാ രാജൻ രാജഭിസ് തൈഃ സമാഗതൈഃ
ദേവൈർ ഇവ മഹാഭാഗൈഃ സമവേതൈസ് ത്രിവിഷ്ടപം

21 സർവേ വേദവിദഃ ശൂരാഃ സർവേ ഭാസ്വരമൂർത്തയഃ
പ്രാവർത്ത മഹാരാജ സുഹൃദ് ദ്യൂതം അനന്തരം

22 [യ്]

അയം ബഹുധനോ രാജൻ സാഗരാവർത്ത സംഭവഃ
മണിർ ഹാരോത്തരഃ ശ്രീമാൻ കനകോത്തമ ഭൂഷണഃ

23 ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം പ്രതിപാണസ് തു കസ് തവ
ഭവത് ഏഷ ക്രമസ് താത ജയാമ്യ് ഏനം ദുരോദരം

24 [ദ്]

സന്തി മേ മണയശ് ചൈവ ധനാനി വിവിധാനി ച
മത്സരശ് ച ന മേ ഹ്വേഷ ജയാമ്യ് ഏനം ദുരോദരം

25 [വ്]

തതോ ജഗ്രാഹ ശകുനിസ് താൻ അക്ഷാൻ അക്ഷതത്വവിത്
ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

അധ്യായം 54

1 [യ്]

മത്തഃ കൈതവകേനൈവ യജ്ജീതോ fസ്തി ദുരോദരം
ശകനേ ഹന്ത ദീവ്യാമോ ഗ്ലഹമാനാഃ സഹസ്രശഃ

2 ഇമേ നിഷ്കസഹസ്രസ്യ കണ്ഡിനോ ഭരിതാഃ ശതം
കോശോ ഹിരണ്യം അക്ഷയം ജാതരൂപം അനേകശഃ
ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

3 [വ്]

ഇത്യ് ഉക്തഃ ശകനിഃ പ്രാഹ ജിതം ഇത്യ് ഏവ തം നൃപം

4 [യ്]

അയം സഹസ്രസമിതോ വൈയാഘ്രഃ സുപ്രവർതിതഃ
സുചക്രോപസ്കരഃ ശ്രീമാൻ കിങ്കിണീജാലമണ്ഡിതഃ

5 സംഹ്രാദനോ രാജരഥോ യ ഇഹാസ്താൻ ഉപാവഹത്
ജൈത്രോ രഥവരഃ പുണ്യോ മേഘസാഗര നിഃസ്വനഃ

6 അഷ്ടൗ യം കുരൂഷ് ഛായാഃ സദശ്യാ രാഷ്ട്രസംമതാഃ
വഹന്തി നൈഷാം ഉചേത്യത പദാ ഭൂമിം ഉപസ്മശൻ
ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

7 [വ്]

ഏതച് ശൂത്യാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ
ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകനിർ യുധിഷ്ടിരം അഭാഷത

8 [യ്]

സഹസ്രസംഖ്യാ നാഗാ മേ മത്താസ് തിഷ്ഠന്തി സൗബല
ഹേമകക്ഷാഃ കൃതാപീഡാഃ പദ്മിനോ ഹേമമാലിനഃ

9 സുദാന്താ രാജവഹനാഃ സർവശബ്ദക്ഷമാ യുധി
ഈഷാ ദന്താ മഹാകായാഃ സർവേ ചാഷ്ട കരേണവഃ

10 സർവേ ച പുരഭേത്താരോ നഗമേഘനിഭാ ഗജാഃ
ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

11 [വ്]

തം ഏവം വാദിനം പാർഥം പ്രഹസന് ഇവ സൗബലഃ
ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകനിർ യുധിഷ്ടിരം അഭാസത

12 [യ്]

ശതം ദാസീ സഹസ്രാണി തരുണ്യോ മേ പ്രഭദ്രികാഃ
കംബുകേയൂര ധാരിണ്യോ നിഷ്കകന്ധ്യഃ സ്വലം കൃതാഃ

13 മഹാർഹമാല്യാഭരണാഃ സുവസ്ത്രാശ് ചന്ദനോക്ഷിതാഃ

മണിൻ ഹേമച ബിഭ്രത്യഃ സർവാ വൈ സൂക്ഷ്മവാസസഃ

14 അനുസേവാം ചരന്തീമാഃ കശലാ നൃത്യസാമസു

സ്നാതകാനാം അമാത്യാനാം രാജന്താം ച മമ ശാസനാത്

ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

15 [വ്]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നിക്രതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

16 [യ്]

ഏതാവന്ത്യ് ഏവ ദാസാനാം സഹസ്രാണ്യ് ഉത സന്തി മേ

പ്രദക്ഷിണാനലോമാശ് ച പ്രാവാര വസനാഃ സദാ

17 പ്രാജ്ഞാ മേധാവിനോ ദക്ഷാ യുവാനോ മൃഷ്ടകണ്ഡലാഃ

പാശ്രി ഹസ്താ ദിവാരാത്രം അതിമീൻ ഭോജയന്ത്യ് ഉത

ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

18 [വ്]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നിക്രതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

19 [യ്]

രഥാസ് താവന്ത ഏവേമേ ഹേമഭാണയാഃ പതാകിനഃ

ഹരെയർ വിനീതൈഃ സമ്പന്നാ രഥിഭിശ് ചിത്രയോധിഭിഃ

20 ഏകൈകോ യത്ര ലഭതേ സഹസ്രപരമാം ഭൃതിം

യുധ്യതോ ിയുധ്യതോ വാപി വേതനം മാസകാലികം

ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

21 [വ്]

ഇത്യ് ഏവം ഉഷേത പാർഥേന കൃതവൈരോ ദുരാത്മവാൻ

ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

22 [യ്]

അശ്വാംസ് തിത്തിരി കൽമാഷാൻ ഗാന്ധർവാൻ ഹേമമാലിനഃ

ദദൗ ചിത്രരഥസ് തുഷ്ടോ യാംസ് താൻ ഗാണധീവന്വന്വനേ

ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

23 [വ്]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നിക്രതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

24 [യ്]

രഥാനാം ശക്ടാനാം ച ഹയാനാം ചായുതാനി മേ
യുക്താനാം ഏവ തിഷ്ഠന്തി വാഹൈർ ഉച്ചാവചൈർ വൃതാഃ

25 ഏവം വർണസ്യ വർണസ്യ സമുച്ഛിയാ സഹസ്രശഃ
ക്ഷീരം പിബന്തസ് തിഷ്ഠന്തി ഭുജാന്താഃ ശാലിതണ്ഡുലാൻ

26 ഷഷ്ടീസ് താനി സഹസ്രാണി സർവേ പൃഥുല വക്ഷസഃ
ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

27 [വ്]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നിക്രതിം സമുപാശ്രിതഃ
ജിതം ഇത്യ ഏവ ശക്നിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

28 [യ്]

താമ്രലോഹൈർ പരിവൃതാ നിധയോ മേ ചതുർശതാഃ
പഞ്ച ദ്രൗണിക ഏകൈകഃ സുവർണസ്യോഹതസ്യ വൈ

ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ
29 [വ്]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നിക്രതിം സമുപാശ്രിതഃ
ജിതം ഇത്യ ഏവ ശക്നിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

അധ്യായം 55

1 [വിദൂര]

മഹാരാജ വിജാനീഹി യത് ത്യാം വക്ഷ്യാമി തച് ഛൂണ
മൂർച്ഛോർ ഔഷധം ഇവ ന രോചേതാപി തേ ശ്രൂതം
2 യദ് വൈ പുരാ ജാതമാത്രോ അരാവ; ഗോമായുവദ് വിസ്വരം പാപചേതാഃ
ദുര്യോധനോ ഭാരതാനാം കലഘ്നഃ; സോ ിയം യുക്തോ ഭവിതാ കാലഹേതുഃ
3 ഗൃഹേ വസന്തം ഗോമായും ത്യാം വൈ മത്യാ ന ബുധ്യസേ
ദുര്യോധനസ്യ രൂപേണ ശൃണു കാവ്യാം ഗിരം മമ
4 മധു വൈ മാധിക്യോ ലബ്ധ്യാ പ്രപാതം നാവബുധ്യതേ
ആരഹ്യ തം മജ്ജതി വാ പതനം വാധിഗച്ഛതി
5 സോ ിയം മത്തോ ിക്ഷദേവേന മധുവൻ ന പരിക്ഷതേ
പ്രപാതം ബുധ്യതേ നൈവ വൈരം കൃത്യാ മഹാരഥൈഃ
6 വിദിതം തേ മഹാരാജ രാജസ് ഷ്ഠവാസമഞ്ജസം
അന്ധകാ യാദവാ ഭോജാഃ സമേതാഃ കംസം അത്യജൻ
7 നിയോഗച് ച ഹതേ തസ്മിൻ കൃഷ്ണനാമിത്ര ഘാതിനാ
ഏവം തേ ജ്ഞാതയഃ സർവേ മോദമാനാഃ ശതം സമാഃ
8 ത്വൻ നിയുക്തഃ സവ്യസാചീ നിഗൃഹ്ണാതു സുയോധനം
നിഗൃഹാദ് അസ്യ പാപസ്യ മോദന്താം കുരവഃ സുഖം
9 കാകേനേമാംഗ് ചിത്രബർഹാഞ് ശാർദൂലാൻ ക്രോഷ്ടുകേന ച
ക്രിണീഷ്യ പാണ്ഡവാൻ രാജൻ മാ മജ്ജീഃ ശോകസാഗരേ
10 ത്യജേത് കലാർഥേ പുരുഷം ഗ്രാമസ്യാർഥേ കലം ത്യജേത്
ഗ്രാമം ജനപദസ്യാർഥേ ആത്മാർഥേ പൃഥിവിം ത്യജേത്
11 സർവജ്ഞഃ സർവഭാവജ്ഞഃ സർവശത്രുഭയം കരഃ
ഇതി സു ഭാഷതേ കാവ്യോ ജംഭ ത്യാഗേ മഹാസുരാൻ
12 ഹിരണ്യഷ്ടീവിനഃ കശ് ചിത് പക്ഷിണോ വനഗോചരാൻ
ഗൃഹേ കില കൃതാവസാൻ ലോഭാദ് രാജന് അപീഡയത്
13 സദോപഭോജ്യാൻ ലോഭാസോ ഹിരണ്യാർഥേ പരന്തപ
ആയാതിം ച തദാ ത്യാം ച ഉഭേ സദ്യോ വ്യനാശയത്
14 തദാത്വ കാമഃ പാണ്ഡുംസ് ത്യാം മാ ദ്രുഹോ ഭരതർഷഭ
മോഹാത്മാ തപ്യസേ പശ്ചാത് പക്ഷിഹാ പുരുഷോ യഥാ
15 ജാതം ജാതം പാണ്ഡവേഭ്യഃ പുഷ്പം ആദത്വ ഭാരത
മാലാ കാര ഇവാരാമേ സ്നേഹം കുർവൻ പുനഃ പുനഃ
16 വൃക്ഷാൻ അംഗാരകാശീവ മൈനാൻ ധാക്ഷിഃ സമൃലകാൻ

മാ ഗമഃ സസൃതാമാത്യഃ സബലശ് ച പരാഭവം
17 സമവേതാൻ ഹി കഃ പാർഥാൻ പ്രതിയുധ്യേത ഭാരത
മരുദ്ഭിഃ സഹിതോ രാജന് അപി സാക്ഷാൻ മരുത്പതിഃ

അധ്യായം 56

1 [വി]

ദൃതം മൂലം കലഹസ്യാനുപാതി; മിഥോ ഭേദായ മഹതേ വാ രണായ
യദ് ആസ്ഥിതോ ിയം ധൃതരാഷ്ട്രസ്യ പുത്രോ; ദുര്യോധനഃ സൃജതേ വൈരം ഉഗ്രം

2 പ്രാതിപീയഃ ശാന്തനവാ ഭൈമസേനഃ സ ബാഹ്ലികഃ

ദുര്യോധനാപരാധേന കൃച്ഛം പ്രാപ്സ്യന്തി സർവശഃ

3 ദുര്യോധനോ മദേനൈവ ക്ഷേമം രാഷ്ട്രാദ് അപോഹതി

വിഷാണം ഗൗർ ഇവ മദാത് സ്വയം ആരുജതേ ബലാത്

4 യശ് ചിത്തം അന്വേതി പരസ്യ രാജൻ; വീരഃ കവിഃ സ്വാം അതിപത്യ ദൃഷ്ടിം

നാവം സമുദ്ര ഇവ ബാല നേത്രാം; ആരുഹ്യ ഘോരേ വ്യസനേ നിമജ്ജേത്

5 ദുര്യോധനോ ഗ്ലഹതേ പാണ്ഡവേന; പ്രിയായസേ ത്വം ജയതീതി തച് ച

അതിനർമാജ് ജായതേ സമ്പ്രഹാരോ; യതോ വിനാശഃ സമുപൈതി പുംസാം

6 ആകർഷസ് തേ ിവാക്ഫലഃ ക പ്രണീതോ; ഹൃദി പ്രാശോ മന്ത്രപദഃ
സമാധിഃ

യധിഷ്ഠിരേണ സഫലഃ സംസ്തവോ ിസുഃ സാമ്നഃ സുരികോതോ ിരിമതേഃ സുധന്വാ

7 പ്രാതിപീയഃ ശാന്തനവാശ് ച രാജൻ; കാവ്യാം വാചം ശൃണത മാത്യഗാദ് വഃ
വൈശ്യാനരം പ്രജ്വലിതം സുഘോരം; അയുദ്ധേന പ്രശമയതോത്പതനം

8 യദാ മന്യം പാണ്ഡവോ ിജാതശത്രുർ; ന സംയച്ഛേദ് അക്ഷമയാദിഭൃതഃ

വൃകോദരഃ സവ്യസാചീ യമൗ ച; കോ ിത്ര ദീപഃ സ്യാത് ഇമുലേ വസ് തദാനിം

9 മഹാരാജ പ്രഭവസ് ത്വം ധനാനാം; പുരാ ദൃതാൻ മനസാ യാവദ് ഇച്ഛേഃ

ബഹു വിത്തം പാണ്ഡവാംശ് ചേജ് ജയേസ് ത്വം; കിം തേന സ്യാദ് വസ്യ
വിന്ദേഹ പാർഥാൻ

10 ജാനീമഹേ ദേവിതം സൗബലസ്യ; വേദ ദൃതേ നികൃതിം പാർവതീയഃ

യതഃ പ്രാപ്തഃ ശകുനിസ് തത്ര യതു; മായാ യോധീ ഭാരത പാർവതീയഃ

അധ്യായം 57

1 [ദൂർ]

പരേഷോ ഏവ യശസാ ശ്ലാഘസേ ത്വം; സദാ ഛരണഃ കൺധയൻ ധാർതരാഷ്ട്രാൻ
ജാനീമസ് ത്വം വിദൂര യത് പ്രിയസ് ത്വം; ബാലാൻ ഇവാസ്താൻ അവമന്യസേ
ത്വം

2 സുവിജേന്തയഃ പുരുഷോ fന്യത്ര കാമോ; നിന്ദാ പ്രശംസേ ഹി തഥാ യുനക്തി
ജിഹ്വാ മനസ് തേ ഹൃദയം നിർവ്യനക്തി; ജ്യായോ നിരാഹ മനസഃ പ്രാതികൂല്യം

3 ഉത്സംഗേന വ്യാല ഇവാഹൃതോ fസി; മാർജാരവത് പോഷകം ചോപഹംസി
ഭർതൃഘ്നത്വാൻ ന ഹി പാപീയ ആഹുസ്; തസ്താത് ക്ഷത്തഃ കിം ന ബിഭേഷി
പാപാത്

4 ജിത്വാ ശത്രുൻ ഫലം ആപ്തം മഹൻ നോ; മാസ്താൻ ക്ഷത്തഃ പരുഷാണീഹ
വോചഃ

ദിഷദ്ഭിസ് ത്വം സമ്പ്രയോഗാഭിനന്ദീ; മുഹൂർ ദ്വേഷം യാസി നഃ സമ്പ്രമോഹാത്
5 അമിത്രതാം യാതി നരോ fക്ഷമം ബ്രൂവൻ; നിഗൂഹതേ ഗുഹ്യം അമിത്രസംസ്ക
വേ

തദ് ആശ്രിതാപത്രപാ കിം ന ബാധതേ; യദ് ഇച്ഛസി ത്വം തദ് ഇഹാദ്യ
ഭാഷസേ

6 മാ നോ fവമൻസ്ഥാ വിദ്മ മനസ് തവേദഃ; ശിക്ഷസ്വ ബുദ്ധിം സ്ഥവിരാണാം
സകാശാത്

യശോ രക്ഷസ്വ വിദൂര സമ്പ്രണീതഃ; മാ വ്യാപൃതഃ പരകാര്യേഷു ഭൂസ് ത്വം

7 അഹം കർതേതി വിദൂര മാവമൻസ്ഥാ; മാ നോ നിത്യം പരുഷാണീഹ വോചഃ
ന ത്വം പച്ഛാമി വിദൂര യദ് ധിതം മേ; സ്വസ്തി ക്ഷത്തർ മാ തിതിക്ഷുൻ ക്ഷിണ
ത്വം

8 ഏകഃ ശാസ്താ ന ദിതീയോ fസ്തി ശാസ്താ; ഗർഭേ ശയാനം പുരുഷം ശാസ്തി
ശാസ്താ

തേനാനശിഷ്ടഃ പ്രവണാദ് ഇവാംഭോ; യഥാ നിയുക്തോ fസ്തി തഥാ വഹാമി

9 ഭിനത്തി ശിരസാ ശൈലം അഹിം ഭോജയതേ ച യഃ
സ ഏവ തസ്യ കരുതേ കാര്യാണാം അനുശാസനം

10 യോ ബലാദ് അനുശാസ്തീഹ സോ fമിത്രം തേന വിന്ദതി
മിത്രതാം അനുവൃത്തം തു സമുപേക്ഷേത പണ്ഡിതഃ

11 പ്രദീപ്യ യഃ പ്രദീപ്താഗ്നിം പ്രാക് ത്വരൻ നാഭിധാവതി
ഭസ്മാപി ന സ വിന്ദേത ശിഷ്ടം ക്വ ചന ഭാരത

12 ന വാസയേത് പാരവർഗ്യം ദിഷന്തഃ; വിശേഷതഃ ക്ഷത്തർ അഹിതം

മനുഷ്യം

സ യത്രോച്ഛസി വിദൂര തത്ര ഗച്ഛ; സുസാന്ത്വിതാപി ഹ്യ് അസതീ സ്ത്രീ ജഹാതി
13 [വി]

ഏതാവതാ യേ പുരുഷം ത്യജന്തി; തേഷാം സഖ്യം അന്തവദ് ബ്രൂഹി രാജൻ
രാജ്ഞാം ഹി ചിത്താനി പരിപ്ലുതാനി; സാന്തം ദന്ത്യാ മുസലൈർ ഘാതയന്തി

14 അബാലസ് ത്വം മന്യസേ രാജപുത്ര; ബാലോ ിഹം ഇത്യ് ഏവ സുമന്ദബുദ്ധേ
യഃ സൗഹൃദേ പുരുഷം സ്ഥാപയിത്വാ; പശ്യാദ് ഏനം ദുഷ്യതേ സ ബാലഃ

15 ന ശ്രോയസേ നീയതേ മന്ദബുദ്ധിഃ; സ്ത്രീ ശ്രോത്രീയസ്യേവ ഗൃഹേ പ്രദുഷ്ടാ
ധ്രുവം ന രോചേദ് ഭരതർഷഭസ്യ; പതിഃ കമാര്യാ ഇവ ഷഷ്ടീവർഷഃ

16 അനുപ്രിയം ചേദ് അനുകാക്ഷസേ ത്വം; സർവേഷു കാര്യാഷു ഹിതാഹിതേ
ഷു

സ്ത്രീയശ് ച രാജഞ് ജദ പംഗുകാംശ് ച; പച്ഛ ത്വം വൈ താദൃശാംശ് ചൈവ
മൃശാൻ

17 ലഭ്യഃ ഖലു പ്രാതിപീയ നരോ ിനുപ്രിയ വാഗ് ഇഹ
അപ്രിയസ്യ തു പഥ്യസ്യ വക്താ ശ്രോതാ ച ദുർലഭഃ

18 യസ് തു ധർമേ പരാശ്വസ്യ ഹിത്യാ ഭർതുഃ പ്രിയാപ്രിയേ
അപ്രിയാണ്യ് ആഹ പഥ്യാനി തേന രാജാ സഹായവാൻ

19 അവ്യാധിജം കടുകം തിക്ഷ്ണം ഉഷ്ണം; യശോ മുഷം പരുഷം പുതി ഗന്ധി
സതാം പേയം യൻ ന പിബന്ത്യ് അസന്തോ; മന്യം മഹാരാജ പിബ പ്രശാമ്യ

20 വൈചിത്രവീര്യസ്യ യശോ ധനം ച; വാഞ്ചരാമ്യ് അഹം സഹപുത്രസ്യ
ശശ്വത്

യഥാതഥാ വോ ിസ്തു നമശ് ച വോ ിസ്തു; മമാപി ച സ്വസ്തി ദിശതു വിപ്രാഃ
21 ആശീവിഷാൻ നേത്രവിഷാൻ കോപയേൻ ന തു പണ്ഡിതഃ

ഏവം തേ ിഹം വദാമീദം പ്രയതഃ കുരുന്ദന

അധ്യായം 58

1 [ഷ]

ബഹു വിത്തം പരാജൈഷീഃ പാണ്ഡവാനാം യുധിഷ്ഠിര
ആചക്ഷ്യ വിത്തം കൗന്തേയ യദി തേ fസ്തു അപരാജിതം

2 [യ]

മമ വിത്തം അസംഖ്യേയം യദ് അഹം വേദ സൗബല
അഥ ത്വം ശകന്തേ കസ്താദ് വിത്തം സമനപ്ചൂസി

3 അയുതം പ്രയുതം ചൈവ ഖർവം പദ്മം തഥാർബുദം
ശംഖം ചൈവ നിഖർവം ച സമുദ്രം ചാത്ര പണ്യതാം
ഏതൻ മമ ധനം രാജംസ് തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

4 [വ]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ
ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

5 [യ]

ഗവാശ്ചം ബഹുധേനുകം അസംഖ്യേയം അജാവികം
യത് കിം ചിദ് അനുവർണാനാം പ്രാക് സിന്ധോർ അപി സൗബല

ഏതൻ മമ ധനം രാജംസ് തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

6 [വ]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ
ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

7 [യ]

പുരം ജനപദോ ഭൂമിർ അബ്രാഹ്മണ ധനൈഃ സഹ
അബ്രാഹ്മണാഗ് ച പുരുഷാ രാജഞ് ശിഷ്ടം ധനം മമ

ഏതദ് രാജൻ ധനം മഹ്യം തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

8 [വ]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ
ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

9 [യ]

രാജപുത്രാ ഇമേ രാജഞ് ശോഭന്തേ യേന ഭൂഷിതാഃ
കണ്ഡലാനി ച നിഷ്ഠാഗ് ച സർവം ചാംഗവിഭൂഷണം

ഏതം മമ ധനം രാജംസ് തേന ദീവ്യാമ്യ് അഹം ത്വയാ

10 [വ]

ഏതച് ശ്രുത്വാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

11 [യ്]

ശ്യാമോ യുവാ ലോഹിതാക്ഷഃ സിംഹസ്തസോ മഹാഭുജഃ

നകുലോ ശ്ലഹ ഏകോ മേ യച്ഛൈതത് സ്വഗതം ധനം

12 [ഷ്]

പ്രിയസ് തേ നകുലോ രാജൻ രാജപുത്രോ യുധിഷ്ഠിര

അസ്മാകം ധനതാം പ്രാപ്നോ ഭൂയസ് ത്വം കേന ദീവ്യസി

13 [വ്]

ഏവം ഉക്ത്വാ ഇ ശകുനിസ് താൻ അക്ഷാൻ പ്രത്യുപദ്യത

ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

14 [യ്]

അയം ധർമാൻ സഹദേവോ ഽനശാസ്ത്രിഃ ലോകേ ഹ്യ അസ്മിൻ പണ്ഡിതാഖ്യാം

ഗതശ്ച

അനർഹതാ രാജപുത്രേണ തേന; ത്വയാ ദീവ്യാമ്യ് അപ്രിയവത് പ്രിയേണ

15 [വ്]

ഏതച്ഛൂത്രയാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

16 [ഷ്]

മാദ്രീപുത്രൗ പ്രിയൗ രാജംസ് തവേമൗ വിജീതൗ മയാ

ഗരീയാംസൗ ഇ തേ മന്യേ ഭീമസേനധനഞ്ജയൗ

17 [യ്]

അധർമം ചരസേ നൃനം യോ നാവേക്ഷസി വൈ നയം

യോ നഃ സുമനസാം മൂഢഃ വിഭേദം കർതും ഇച്ഛസി

18 [ഷ്]

ഗർഭതേ മത്തഃ പ്രപതതി പ്രമത്തഃ സ്ഥാണം ഋച്ഛതി

ജ്യേഷ്ഠോ രാജൻ വരിഷ്ഠോ ഽസി നമസ് തേ ഭരതർഷഭ

19 സ്വപ്നേ ന താനി പശ്യന്തി ജാഗ്രതോ വാ യുധിഷ്ഠിര

കിതവാ യാനി ദീവ്യന്തഃ പ്രലപന്ത്യ് ഉത്കടാ ഇവ

20 [യ്]

യോ നഃ സംഖ്യേ നൗർ ഇവ പാരനേതാഃ ജേതാ രിപുണാം രാജപുത്രസ് തരസീ

അനർഹതാ ലോകവീരേണ തേന; ദീവ്യാമ്യ് അഹം ശകുനേ ഫൽഗുനേന

21 [വ്]

ഏതച്ഛൂത്രയാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

22 [ഷ]

അയം മയാ പാണ്ഡവാനാം ധനുർധരഃ പരാജിതഃ പാണ്ഡവഃ സവ്യസാചീ
ഭീമേന രാജൻ ദധീതേന ദീവ്യഃ യത് കൈവവ്യം പാണ്ഡവ തേ ഫവശിഷ്യം

23 [യ്]

യോ നോ നേതാ യോ യുധാം നഃ പ്രണേതാഃ യഥാ വജ്രീ ദാനവ ശത്രുർ ഏകഃ
തിരുക്പ്രേക്ഷീ സംഹതഭ്രൂർ മഹാത്മാഃ സിംഹസ്തസോ യശ് ച സദാത്യമർഷീ

24 ബലേന ഇല്യോ യസ്യ പുമാൻ ന വിദ്യതേഃ ശദാ ഭൃതാം അഗ്ര്യ ഇഹാരി
മർദനഃ

അനർഹതാ രാജപുത്രേണ തേനഃ ദീവ്യാമ്യ് അഹം ഭീമസേനേന രാജൻ

25 [വ]

ഏതച് ശൂത്യാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

26 [ഷ]

ബഹു വിത്തം പരാജൈഷീർ ഭ്രാന്തംഗ് ച സഹയദഗ്നിപാൻ
ആചക്ഷ്യ വിത്തം കൗന്തേയ യദി തേ ഫസ്ത്വ് അപരാജിതം

27 [യ്]

അഹം വിശിഷ്ടഃ സർവേഷാം ഭ്രാന്തേണാം ദധിതസ് തഥാ
കര്യാമസ് തേ ജിതാഃ കർമ്മ സ്വയം ആത്മന്യ് ഉപപ്സവേ

28 [വ്]

ഏതച് ശൂത്യാ വ്യവസീതോ നികൃതിം സമുപാശ്രിതഃ

ജിതം ഇത്യ ഏവ ശകുനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

29 [ഷ]

ഏതത് പാപിഷ്ഠം അകരോർ യദ് ആത്മാനം പരാജിതഃ
ശിഷ്ടേ സതി ധനേ രാജൻ പാപ ആത്മപരാജയഃ

30 [വ്]

ഏവം ഉക്ത്യാ മതാക്ഷസ് താൻ ശ്ലഹേ സർവാൻ അവസ്ഥിതാൻ
പരാജയൽ ലോകവീരാൻ ആക്ഷേപേണ പൃഥക് പൃഥക്

31 [ഷ]

അസ്തി വൈ തേ പ്രിയാ ദേവീ ശ്ലഹ ഏകോ ഫപരാജിതഃ
പണസ്വ കൃഷ്ണാം പാണ്ഡാലീം തയാത്മാനം പുനർ ജയ

32 [യ്]

നൈവ ഹ്രസ്വാ ന മഹതീ നാതികൃഷ്ണാ ന രോഹിണി

സരാഗ രക്തനേത്രാ ച തയാ ദീവ്യായുത് അഹം ത്വയാ
 33 ശാരദോത്പല പത്രാക്ഷയാ ശാരദോത്പല ഗന്ധയാ
 ശാരദോത്പല സേവിന്യാ രൂപേണ ശ്രീസമാനയാ
 34 തഥൈവ സ്യാദ് ആൗശംസ്യാത് തഥാ സ്യാദ് രൂപസമ്പദാ
 തഥാ സ്യാച് ഛീല സമ്പത്തയാ യാം ഇച്ഛേത് പുരുഷഃ സ്ത്രീയാം
 35 ചരമം സംവിശതി യാ പ്രഥമം പ്രതിബുധ്യതേ
 ആ ഗോപാലാവി പാലേഭ്യഃ സർവം വേദ കൃതാകൃതം
 36 ആഭാതി പദ്മവദ് വക്ത്രം സന്ധ്യേദം മല്ലികേവ ച
 വേദീമധ്യാ ദീർഘകേശീ താമ്രാക്ഷീ നാതിരോമശാ
 37 തയൈവം വിധയാ രാജൻ പാഞ്ചാല്യാഹം സുമധ്യയാ
 ഗ്ലഹം ദീവ്യാമി ചാർവ് അംഗ്യാ ദ്രുപദ്യാ ഹന്ത സൗബല
 38 [വ]

ഏവം ഉക്തേ തു വചനേ ധർമ്മരാജേന ഭാരത
 ധീഗ് ധീഗ് ഇത്യ് ഏവ വൃദ്ധാനാം സഭ്യാനാം നിഃസൃതാ ഗിരഃ
 39 ചക്ഷുഭേ സാ സഭാ രാജൻ രാജ്ഞാം സഞ്ജജ്ഞിരേ കഥാഃ
 ഭീഷ്മദ്രോണകൃപാദീനാം സ്വേദഗ് ച സമജായത
 40 ശിരോ ഗൃഹീത്യാ വിദൂരോ ഗതസത്ത്വ ഇവാഭവത്
 ആസ്തേ ധ്യായന് അധോ വക്ത്രോ നിഃശ്വസൻ പനഗോ യഥാ
 41 ധൃതരാഷ്ട്രസ് തു സംഹൃഷ്ടഃ പര്യപ്ലച്ഛത് പുനഃ പുനഃ
 കിം ജിതം കിം ജിതം ഇതി ഹ്യ് ആകാരം നാഭ്യലക്ഷത
 42 ജഹർഷ കർണോ ിതീഭൃശം സഹ ദുഃശാസനാദിഭിഃ
 ഇതരേഷാം തു സഭ്യാനാം നേത്രേഭ്യഃ പ്രാപതജ് ജലം
 43 സൗബലസ് ത് അവിചാരിയൈവ ജിതകാശീ മദോത്കടഃ
 ജിതം ഇത്യ് ഏവ താൻ അക്ഷാൻ പുനർ ഏവാന്വപദ്യത

അധ്യായം 59

1 [ദൃഢ]

ഏഹി ക്ഷത്തർ ദ്രൗപദീം ആനയസഃ; പ്രിയാം ഭാര്യാം സംമതാം പാണ്ഡവാനാം
സാമാർജ്ജതാം വേശ്ണു പരൈതു ശീഘ്രം; ആനന്ദോ നഃ സഹ ദാസീഭിർ അസ്മു

2 [വ]

ദുർവിഭാവ്യം ഭവതി ത്യാദൃശേന; ന മന്ദസംബുധുസി പാശബദ്ധഃ
പ്രപാതേ ത്വം ലംബമാനോ ന വേത്സി; വ്യാഘ്രാൻ മൃഗഃ കോപയസേ ിതിബാ
ല്യാത്

3 ആശീവിഷാഃ ശിരസി തേ പൂർണകോശാ മഹാവിഷാഃ

മാ കോപിഷ്ഠാഃ സുമന്ദാത്മൻ മാ ഗമസ് ത്വം യമക്ഷയം

4 ന ഹി ദാസീത്വം ആപന്നാ കൃഷ്ണാ ഭവതി ഭാരത
അനീശേന ഹി രാജൈഷ്ഠാ പണേ നൃണ്യേതി മേ മതിഃ

5 അയം ധത്തേ വേണർ ഇവാത്മാലാതീ; ഫലം രാജാ യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രഃ
ദൃതം ഹി വൈരായ മഹാഭയായ; പക്വോ ന ബുധ്യത് അയം അന്തകാലേ

6 നാഭം തുദഃ സ്യാൻ ന നൃശംസവാദീ; ന ഹീനതഃ പരം അഭ്യോദദീത
യയാസ്യ വാചാ പര ഉദിജേതഃ; ന താം വദേദ് ശരതീം പാപലോക്യാം

7 സമുച്ചരന്ത്യ അതിവാദാ ഹി വക്ത്രാദ്; ഞൈർ ആഹതഃ ശോചതി രാത്ര്യഹാനി
പരസ്യ നാമർമസു തേ പതന്തി; താൻ പണ്ഡിതോ നാവസൃജേത് പരേഷാം

8 അജോ ഹി ശസ്ത്രം അഖനത് കിലൈകഃ; ശസ്ത്രേ വിപന്നേ പദ്ഭിർ അപാസ്യ
ഭൂമിം

നികൃന്തനം സ്വസ്യ കണ്ഠസ്യ ഘോരം; തദ്ദ്വദ് വൈരം മാ ഖനീഃ പാണ്ഡുപുത്രൈഃ
9 ന കീം ചിദ് ഊഢ്യം പ്രവദന്തി പാപം; വന്ദേചരം വാ ഗൃഹമേധീനം വാ
തപസ്വിനം സമ്പരിപൂർണ വിദ്യം; ഭഷന്തി ഹൈവം ശ്വനരഃ സദൈവ

10 ദ്വാരം സുഘോരം നരകസ്യ ജീഹ്മം; ന ബുധ്യസേ യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്ര
ത്വം അന്വേതാരോ ബഹവഃ കരൂണാം; ദൃതോദയേ സഹ ദുഃശാസനേന

11 മജ്ജന്ത്യ അലാബുനി ശിലാഃ പ്ലവന്തേ; മുഹ്യന്തി നാവോ ിംഭസി ശശ്വദ് ഏവ
മൂഢോ രാജാ യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രോ; ന മേ വാചഃ പഥ്യരൂപഃ ശൃണോതി

12 അന്തോ നൃനം ഭവിതായം കരൂണാം; സുദാരുണഃ സർവഹരോ വിനാശഃ
വാചഃ കാവ്യാഃ സുഹൃദാം പഥ്യരൂപഃ; ന ശ്രൂയന്തേ വർധതേ ലോഭ ഏവ

അധ്യായം 60

1 [വൈ]

ധിഗ് അസ്മു ക്ഷത്താരം ഇതി ബ്രുവാണോ; ദർപേണ മത്തോ യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രഃ
അവൈക്ഷത പ്രാതികാമീം സഭായാം; ഉവാച ചൈനം പരമാര്യമധ്യേ

2 ത്വം പ്രാതികാമീൻ ദ്രൗപദീം ആനയസ്വ; ന തേ ഭയം വിദ്യതേ പാണ്ഡവേഭ്യഃ
ക്ഷത്താ ഹ്യ് അയം വിവദത്യ് ഏവ ഭീരുർ; ന ചാസ്മാകം വൃദ്ധികാമഃ സദൈവ

3 ഏവം ഉക്തഃ പ്രാതികാമീ സസൃതഃ; പ്രായാച് ഛരീഘ്രം രാജവചോ നിശമ്യ
പ്രവീശ്യ ച ശ്ലേവ സ സിംഹഗോഷ്ടം; സമാസദൻ മഹിഷീം പാണ്ഡവാനാം

4 [പ്ര]

യുധിഷ്ഠിരേ ദ്യുതമദേന മത്തേ; ദുര്യോധനോ ദ്രൗപദി ത്വാം അജ്ഞേഷിത്
സാ പ്രപദ്യ ത്വം യുതരാഷ്ടസ്യ വേശ്വ; നയാമി ത്വാം കർമ്മണേ യാജ്ഞസേനി

5 [ദ്]

കഥം ത് ഏവം വദസി പ്രാതികാമീൻ; കോ വൈ ദീവ്യേദ് ഭാര്യയയാ രാജപുത്രഃ
മൂഢോ രാജാ ദ്യുതമദേന മത്തഃ; ആഹോ നാനൃത് കൈതവം അസ്യ കിം ചിത്

6 [പ]

യദാ നാഭ്രത് കൈതവം അന്യദ് അസ്യ; തദാദേവീത് പാണ്ഡവോ *f*ജാതശത്രുഃ
ന്യസ്തഃ പൂർവം ഭ്രാതരസ് തേന രാജ്ഞാ; സ്വയം ചാത്മാ ത്വം അഥോ രാജപുത്രീ

7 [ദ്]

ഗച്ഛ ത്വം കിതവം ഗത്വാ സഭായാം പൃച്ഛ സൃതജ
കിം ന പൂർവം പരാജ്ഞേഷീർ ആത്മാനം മാം ന ഭാരത
ഏതജ് ജ്ഞാത്വാ ത്വം ആഗച്ഛ തതോ മാം നയസൃതജ

8 [വ]

സഭാം ഗത്വാ സ ചോവാച ദ്രൗപദ്യാസ് തദ് വചസ് തദാ
കന്യേശോ നഃ പരാജ്ഞേഷീർ ഇതി ത്വാം ആഹ ദ്രൗപദീ
കിം ന പൂർവം പരാജ്ഞേഷീർ ആത്മാനം അഥ വാപി മാം

9 യുധിഷ്ഠിരസ് തു നിശ്ചേഷ്ടോ ഗതസത്ത്വ ഇവാഭവത്
ന തം സൃതം പ്രത്യുവാച വചനം സാധ്യ് അസാധു വാ

10 [ദുർ]

ഇഹൈത്യ കൃഷ്ണാ പാണ്ഡാലീ പ്രശ്നം ഏതം പ്രഭാഷതാം
ഇഹൈവ സർവേ ശൃണുതു തസ്യാ അസ്യ ച യദ് വചഃ

11 [വ]

സ ഗത്വാ രാജഭവനം ദുര്യോധന വശാനഗഃ
ഉവാച ദ്രൗപദീം സൃതഃ പ്രാതികാമീ വ്യഥന് ഇവ

12 സഭ്യാസ് ത് അമീ രാജപുത്ര്യ് ആഹ്വയന്തി; മന്യേ പ്രാപ്തഃ സക്ഷയഃ
കൗരവാണാം

ന വൈ സമൃദ്ധിം പാലയതേ ലാലിയാൻ; യത് ത്വം സഭാം ഏഷ്യസി രാജപുത്രീ
13 [ഭൃ]

ഏവം ന്തം വ്യദധാത് സംവിധാതാ; സ്വർശാവ് ഉഭൗ സ്സുശതോ വീര ബാലൗ
ധർമ്മം ത് ഏകം പരമം പ്രാഹ ലോകേ; സ നഃ ശമം ധാസ്യതി ഗോപ്യമാനഃ

14 [വൈ]

യുധിഷ്ഠിരസ് തു തച് ശ്രുത്വാ ദുര്യോധന ചികീർഷിതം
ഭൃപദ്യാ സംമതം ദൃതം പ്രാഹിണോദ് ഭരതർഷഭ

15 ഏകവസ്ത്രാ അധോ നീവീ രോദമാനാ രജസ്വലാ
സഭാം ആഗമ്യ പാഞ്ചാലീ ശ്വശൂരസ്യാഗ്രതോ റ്ഭവത്

16 തതസ് തേഷാം മുഖം ആലോക്യ രാജാ; ദുര്യോധനഃ സ്മൃതം ഉവാച ഹൃഷ്ടഃ
ഇഹൈവൈതാം ആനയ പ്രാതികാമിൻ; പ്രത്യക്ഷം അസ്യാഃ കരവോ ബ്രവതു

17 തതഃ സ്മൃതസ് തസ്യ വശാന്തഗാമി; ഭീതസ് ച കോപാദ് ഭൃപദാത്മജായാഃ
വിഹായ മാനം പുനർ ഏവ സഭ്യാൻ; ഉവാച കൃഷ്ണാം കിം അഹം ബ്രവീമി

18 [ദുർ]

ദുഃശാസനൈഷ മമ സ്മൃതപുത്രോ; വൃകോദരാദ് ഉദിജതേ റ്തപചേതാഃ
സ്വയം ഗൃഹ്യാനയ യാജ്ഞസേനീം; കിം തേ കരിഷ്യന്ത്യ് അവശാഃ സപന്താഃ

19 തതഃ സമുതായ സ രാജപുത്രഃ; ശ്രുത്വാ ഭ്രാന്തഃ കോപവിരക്ത ദൃഷ്ടിഃ
പ്രവിശ്യ തദ് വേശ്വ മഹാരഥാനാം; ഇത്യ് അബ്രവീദ് ഭൃപദീം രാജപുത്രീം

20 ഏഹ്യ് ഏഹി പാഞ്ചാലീ ജിതാസി കൃഷ്ണേ; ദുര്യോധനം പശ്യ വിമുക്തലജ്ജാ
കരൂൻ ഭജസ്വായത പദ്മനേത്രേ; ധർമേണ ലബ്ധാസി സഭാം പരൈഹി

21 തതഃ സമുതായ സുദുർമനാഃ സാ; വിവർണം ആമൃജ്യ മുഖം കരേണ
ആർതാ പ്രദുദ്രാവ യതഃ സ്ത്രീയസ് താ; വൃദ്ധസ്യ രാജ്ഞഃ കരുപംഗവസ്യ

22 തതോ ജവേനാഭിസസാര രോഷാദ്; ദുഃശാസനസ് താം അഭിഗർജ്ജമാനഃ
ദീർഘേഷു നീലേഷ് അഥ ചോർമി മത്സു; ജഗ്രാഹ കേശേഷു നരേരൂപതീം

23 യേ രാജസുയാവദ്രഥേ ജലേന; മഹാക്രൗഢേ മന്ത്രപുതേന സിക്താഃ
തേ പാണ്ഡവാനാം പരിഭ്രയ വീര്യം; ബലാത് പ്രമൃഷ്ടാ യുതരാഷ്ട്ര ജേന

24 സ താം പരാമൃശ്യ സഭാ സമീപം; ആനീയ കൃഷ്ണാം അതികൃഷ്ണ കേശീം
ദുഃശാസനോ നാഥവതീം അനാഥവച്; ചകർഷ വായുഃ കദലീം ഇവാർതാം

25 സാ കൃഷ്യമാണാ നമിതാംഗയസ്തിഃ; ശന്നൈർ ഉവാചാദ്യ രജസ്വലാസ്മി
ഏകം ച വാസോ മമ മന്ദബുധേ; സഭാം നേതും നാർഹസി മാം അനാര്യ

26 തതോ റ്ബ്രവീത് താം പ്രസഭം നിഗൃഹ്യ; കേശേഷു കൃഷ്ണേഷു തദാ സ കൃഷ്ണാം

കൃഷ്ണം ച ജിഷ്ണം ച ഹരിം നരം ച; ത്രാണായ വിക്രോഗേ നയാമി ഹി ത്വം
 27 രജസ്വലാ വാ ഭവ യാജ്ഞസേനീ; ഏകാംബരാ വാപ്യ് അഥ വാ വിവസ്വാ
 ദൃതേ ജിതാ ചാസി കൃതാസി ദാസി; ദാസീഷ്യ ക്രമമ് ച യഥോപജോഷം
 28 പ്രകീർണകേശീ പതിതാർധ വസ്ത്രാ; ദുഃശാസനേന വ്യവധൃയമാനാ
 ഹ്രിമത്യ് അമർഷേണ ച ദഹ്യമാനാ; ശന്നൈർ ഇദം വാക്യം ഉവാച കൃഷ്ണാ
 29 ഇമേ സഭായാം ഉപദിഷ്ട ശാസ്ത്രാഃ; ക്രിയാവന്തഃ സർവ ഏവേദ്ര കൽപാഃ
 ഗുര സ്ഥാനാ ഗുരവശ് ചൈവ സർവേ; തേഷാം അഗ്രേ നോത്സഹേ സ്ഥാതും
 ഏവം

30 നൃശംസകർമ്മംസ് ത്വം അനാര്യ വൃത്തഃ; മാ മാം വിവസ്ത്രാം കൃധി മാ വികാർഷീഃ
 ന മർഷയേയസ് തവ രാജപുത്രാഃ; സേദ്രാപി ദേവാ യദി തേ സഹായാഃ

31 ധർമേ സഹിതോ ധർമസുതശ് ച രാജാ; ധർമശ് ച സൃക്ഷ്യാ നിപുണോപലഭ്യഃ
 വാചാപി ഭർതൃഃ പരമാണ മാത്രം; നേച്ഛസി ദോഷം സ്വഗുണാൻ വിഷ്വജ്യ

32 ഇദം ത്വ് അനാര്യം കരുവിരമധ്യേ; രജസ്വലാം യത് പരികർഷസേ മാം
 ന ചാപി കശ് ചിത് കരുതേ fത്ര പൂജാം; ധ്രുവം തവേദം മതം അന്വപദ്യൻ

33 ധിഗ് അസ്തു നഷ്ടഃ ഖലു ഭാരതാനാഃ; ധർമസ് തഥാ ക്ഷത്രവിദാം ച വൃത്തം
 യത്രാഭ്യതീതാം കരു ധർമവേലാം; പ്രേക്ഷന്തി സർവേ കരവഃ സഭായാം

34 ദ്രോണസ്യ ഭീഷ്മസ്യ ച നാസ്തി സത്ത്വം; ധ്രുവം തഥൈവാസ്യ മഹാത്മനോ
 fപി

രാജന്തസ് തഥാ ഹിമം അധർമം ഉഗ്രം; ന ലക്ഷയന്തേ കരുവൃദ്ധ മുഖ്യാഃ

35 തഥാ ബ്രുവന്തീ കരുണം സുമധ്യമാ; കാക്ഷേണ ഭർതൃൻ കപിതാൻ അപശ്യത്
 സാ പാണ്ഡവാൻ കോപപരിത ദേഹാൻ; സന്ദീപയാം ആസ കടാക്ഷ പാദൈഃ

36 ഹൃതേന രാജ്യേന തഥാ ധനേന; രന്തൈശ് ച മുഖൈർ ന തഥാ ബഭ്രുവ
 യഥാർതയാ കോപസമീരിതേന; കൃഷ്ണാ കടാക്ഷേണ ബഭ്രുവ ദുഃഖം

37 ദുഃശാസനശ് ചാപി സമീക്ഷ്യ കൃഷ്ണാം; അവേക്ഷമാണാം കൃപണാൻ പതിംസ്
 താൻ

ആധൂയ വേഗേന വിസജ്ഞകൽപാം; ഉവാച ദാസീതി ഹസന് ഇവോഗ്രഃ

38 കർണസ് തു തദ് വാക്യം അതീവ ഹൃഷ്ടഃ; സമ്പൂജയാം ആസ ഹസൻ
 സശബ്ദം

ഗാന്ധാരരാജഃ സുബലസ്യ പുത്രസ്; തഥൈവ ദുഃശാസനം അഭ്യനന്ദത്

39 സഭ്യോസ് തു യേ തത്ര ബഭ്രുവർ അന്യേ; താഭ്യാം ഋതേ ധാർതരാഷ്ട്രേണ
 ചൈവ

തേഷാം അഭൂദ് ദുഃഖം അതീവ കൃഷ്ണാം; ദൃഷ്ട്വാ സഭായാം പരികൃഷ്യമാണാം

40 [ഭീസ്മ]

ന ധർമ്മസൗക്ഷ്മ്യാത് സുഭഗേ വിവർത്തുഃ; ശക്ലോമി തേ പ്രശ്നം ഇമം യഥാവത്
 അസോ ഹ്യ് അശക്തഃ പണിതും പരസ്വം; സ്ത്രീയശ് ച ഭർതൂർ വശതാം സമീക്ഷ്യ
 41 ത്യജേത സർവാം പൃഥിവീം സമൃദ്ധാം; യുധിഷ്ഠിരഃ സത്യം അഥോ ന ജഹ്യാത്
 ഉക്തം ജിതോ ിസ്തീതി ച പാണ്ഡവേന; തസ്താൻ ന ശക്ലോമി വിവേജുഃ ഏതത്
 42 ദ്യുതേ ിദിതിയഃ ശകനിർ നരേഷു; കന്തീസുതസ് തേന നിസൃഷ്ടകാമഃ
 ന മന്യതേ താം നികൃതിം മഹാത്മാഃ; തസ്താൻ ന തേ പ്രശ്നം ഇമം ബ്രവീമി
 43 [ദ്]

ആഹ്വയ രാജാ കശലൈഃ സഭായാം; ദുഷ്ടാത്മഭിർ നൈകൃതികൈർ അനാദര്യഃ
 ദ്യുതപ്രിയൈർ നാതികൃത പ്രയതഃ; കസ്താദ് അയം നാമ നിസൃഷ്ടകാമഃ
 44 സ ശുദ്ധഭാവോ നികൃതിപ്രവൃത്തിഃ; അബുധ്യമാനഃ കരുപാണ്ഡവാഗ്ര്യഃ
 സംഭ്രൂയ സർവൈശ് ച ജിതോ ിപി യസ്താത്; പശ്ചാച് ച യത് കൈതവം
 അഭ്യപേതഃ

45 തിഷ്ഠന്തി ചേമേ കരവഃ സഭായാം; ഇൗശാഃ സുതാനാം ച തഥാ സ്തേഷാണാം
 സമീക്ഷ്യ സർവേ മമ ചാപി വാക്യം; വിബൃത മേ പ്രശ്നം ഇമം യഥാവത്
 46 [വ്]

തഥാ ബ്രുവന്തീം കരുണം രുദന്തീം; അവേക്ഷമാണാം അസക്തത് പതീംസ് താൻ
 ദുഃശാസനഃ പരുഷാണ്യ് അപ്രിയാണി; വാക്യാന്യ് ഉവാചാമധുരാണി ചൈവ
 47 താം കൃഷ്യമാണാം ച രജസ്വലാം ച; സ്രസ്തോത്തരീയാം അതദർഹമാണാം
 വൃകോദരഃ പ്രേക്ഷ്യ യുധിഷ്ഠിരം ച; ചകാര കോപം പരമാർതരൂപഃ

അധ്യായം 61

1 [ഭ്മ]

ഭവന്തി ദേശേ ബന്ധുകൃ: കിതവാനാം യുധിഷ്ഠിര
 ന താദിർ ഉത ദിവ്യന്തി ദയാ ചൈവാസ്തി താസ്മി അപി
 2 കാശ്യോ യദ് ബലിം ആഹാർഷീദ് ദ്രവ്യം യച് ചാനുദ് ഉത്തമം
 തഥാന്യേ പൃഥിവീപാലാ യാനി രത്നാന്യ് ഉപാഹരൻ
 3 വാഹനാനി ധനം ചൈവ കവചാന്യ് ആയുധാനി ച
 രാജ്യം ആത്മാ വയം ചൈവ കൈതവേന ഹൃതം പരൈഃ
 4 ന ച മേ തത്ര കോപോ ിഭ്രൂത് സർവസ്യേശോ ഹി നോ ഭവാൻ
 ഇദം ത് അതികൃതം മന്യേ ദ്രൗപദീ യത്ര പണ്യതേ
 5 ഏഷാ ഹ്യ് അനർഹതീ ബാലാ പാണ്ഡവാനു പ്രാപ്യ കൗരവൈഃ
 ത്വത്കൃതേ ക്ലിശ്യതേ ക്ഷുദ്രൈർ നൃശംസൈർ നികൃതിപ്രിയൈഃ
 6 അസ്യുഃ കൃതേ മന്യൂർ അയം ത്വയി രാജൻ നിപാത്യതേ
 ബാഹു തേ സമ്പ്രധക്ഷ്യാമി സഹദേവാസിം ആനയ

7 [അർ]

ന പുരാ ഭീമസേന ത്വം ഈദൃശീർ വദിതാ ഗിരഃ
 പരൈസ് തേ നാശിതം നൂനം നൃശംസൈർ ധർമശൗരവം
 8 ന സകാമാഃ പരേ കാര്യാ ധർമം ഏവാചരോത്തമം
 ദ്രാതരം ധാർമികം ജ്യേഷ്ഠം നാതികൃമിതും അർഹതീ
 9 ആഹുതോ ഹി പരൈ രാജാ ക്ഷാത്ര ധർമം അനുസ്മരൻ
 ദിവ്യതേ പരകാമേന തൻ നഃ കീർതികരം മഹത്

10 [ഭ്മ]

ഏവം അസ്മി കൃതം വിദ്യാം യദ്യ് അസ്യുഹം ധനഞ്ജയ
 ദിപ്ലേ ിഗ്നൗ സഹിതൗ ബാഹു നിർദയേയം ബലാദ് ഇവ

11 [വ]

തഥാ താൻ ദുഃഖിതാൻ ദൃഷ്ട്വാ പാണ്ഡവാനു ധൃതരാഷ്ട്രജഃ
 ക്ലിശ്യമാനാം ച പാണ്ഡാലീം വികർണ ഇദം അബ്രവീത്
 12 യാജ്ഞസേന്യാ യദ് ഉക്തം തദ് വാക്യം വിബ്രൂത പാർഥിവാഃ
 അവിവേകേന വാക്യസ്യ നരകഃ സദ്യ ഏവ നഃ
 13 ഭീഷ്മുൾ ച ധൃതരാഷ്ട്രുൾ ച കരുവുദ്ധ തഥാവ് ഉഭൗ
 സമേത്യ നാഹതുഃ കിം ചിദ് വിദൂരൾ ച മഹാമതിഃ
 14 ഭരദ്വാജോ ിപി സർവേഷാം ആചാര്യഃ കൃപ ഏവ ച
 അത ഏതാവ് അപി പ്രശ്നം നാഹതുർ ദിജ്ജസത്തമൗ

15 യേ ത്വ് അന്യേ പൃഥിവീപാലാഃ സമേതാഃ സർവതോദിശഃ
കാമക്രോധൗ സമൃന്ധുജ്യ തേ ബ്രുവന്തു യഥാമതി
16 യദ് ഇദം ദ്രൗപദീ വാക്യം ഉക്തവത്യ് അസക്തച്ഛൂഭാ
വിമൃശ്യ കസ്യ കഃ പക്ഷഃ പാർഥിവാ വദതോത്തരം
17 ഏവം സ ബഹുശഃ സർവാൻ ഉക്തവാംസ് താൻ സഭാ സദഃ
ന ച തേ പൃഥിവീപാലാസ് തം ഊച്ഛഃ സാധ്യ് അസാധ്യ വാ
18 ഉക്ത്വാ തഥാസക്തത് സർവാൻ വികർണഃ പൃഥിവീപതീൻ
പാണിം പാണൗ വിനിഷ്ഠിഷ്യ നിഃശ്വസന് ഇദം അബ്രുവീത്
19 വിബ്രുത പൃഥിവീപാലാ വാക്യം മാ വാ കഥം ചന
മന്യേ ന്യായം യദ് അത്രാഹം തദ് ധീ വക്ഷ്യാമി കൗരവാഃ
20 ചത്വാര്യ് ആഹൂർ നരശ്രേഷ്ഠാ വ്യസനാനി മഹീക്ഷിതാം
മൃഗയാം പാനം അക്ഷാംശ് ച ഗ്രാമ്യേ ചൈവാതിസക്തതാം
21 ഏതേഷു ഹി നരഃ സഭേതാ ധർമ്മം ഉന്ത്യജ്യ വർതതേ
തഥായുക്തേന ച കൃതാം ക്രിയാം ലോകോ ന മന്യതേ
22 തദ് അയം പാണ്ഡുപുത്രേണ വ്യസനേ വർതതാ ദൃശം
സമാഹൃതേന കിതവൈർ ആസ്ഥിതോ ദ്രൗപദീ പണഃ
23 സാധാരണീ ച സർവേഷാം പാണ്ഡവാനാം അനിന്ദിതാ
ജിതേന പൂർവം ചാനേന പാണ്ഡവേന കൃതഃ പണഃ
24 ഇയം ച കീർതിതാ കൃഷ്ണാ സൗബലേന പണാർഥിനാ
ഏതത് സർവം വിചാര്യാഹം മന്യേ ന വിജിതാം ഇമാം
25 ഏതച്ഛൂത്രയാ മഹാൻ നാദഃ സഭ്യാനാം ഉദതിഷ്ഠത
വികർണം ശംസമാനാനാം സൗബലം ച വിനിന്ദതാം
26 തസ്മിന് ഉപരതേ ശബ്ദേ രാധേയഃ ക്രോധമൂർച്ഛിതഃ
പ്രഗൃഹ്യ രുചിരം ബാഹും ഇദം വചനം അബ്രുവീത്
27 ദൃശ്യന്തേ വൈ വികർണേ ഹി വൈകൃതാനി ബഹുന്യ് അപി
തജജസ് തസ്യ വിനാശായ യഥാശീർ അരണി പ്രജഃ
28 ഏതേ ന കിം ചിദ് അപ്യ് ആഹൂശ് ചോദ്യമാനാപി കൃഷ്ണയാ
ധർമേണ വിജിതാം മന്യേ മന്യന്തേ ദ്രുപദാത്മജാം
29 ത്വം ഇ കേവലബാല്യേന ധാർതരാഷ്ട്ര വിദിര്യസേ
യദ് ബ്രവീഷി സഭാമധ്യേ ബാലഃ സ്ഥവിര ഭാഷിതം
30 ന ച ധർമ്മം യഥാതത്ത്വം വേത്സി ദുര്യോധനാവര
യദ് ബ്രവീഷി ജിതാം കൃഷ്ണാം അജിതേതി സുമന്ദധീഃ
31 കഥം ഹ്യ് അവിജിതാം കൃഷ്ണാം മന്യസേ ധൃതരാഷ്ട്രജ

യദാ സഭായാം സർവസ്വം നൃസ്മുവാൻ പാണ്ഡവാഗ്രജഃ
 32 അഭ്യന്തരാ ച സർവസ്വേ ദ്രുപദീ ഭരതർഷഭ
 ഏവം ധർമ്മജിതാം കൃഷ്ണാം മന്യസേ ന ജിതാം കഥം
 33 കീർത്തിതാ ദ്രുപദീ വാചാ അനുജ്ഞാതാ ച പാണ്ഡവൈഃ
 ഭവത്യ് അവിജിതാ കേന ഹേതുനൈഷാ മതാ തവ
 34 മന്യസേ വാ സഭാം ഏതാം ആനീതാം ഏകവാസസം
 അധർമ്മേണേതി തത്രാപി ശൃണു മേ വാക്യം ഉത്തരം
 35 ഏകോ ഭർതാ സ്ത്രിയാ ദേവൈർ വിഹിതഃ കരുണനന
 ഇയം ത്വ് അനേകവശഗാ ബന്ധകീതി വിനിശ്ചിതാ
 36 അസ്യുഃ സഭാം ആനയനം ന ചിത്രം ഇതി മേ മതിഃ
 ഏകാംബര ധരത്വം വാപ്യ് അഥ വാപി വിവസ്തുതാ
 37 യച് ചൈഷാം ദ്രവിണം കിം ചിദ് യാ ചൈഷാ യേ ച പാണ്ഡവാഃ
 സൗബലേനേഹ തത് സർവം ധർമ്മേണ വിജിതം വസു
 38 ദുഃശാസന സുബാലോ ിയം വികർണഃ പ്രാജ്ഞവാദികഃ
 പാണ്ഡവാനാം ച വാസാംസി ദ്രുപദ്യാഗ് ചാപ്യ് ഉപാഹര
 39 തച് ശ്രുത്വാ പാണ്ഡവാഃ സർവേ സ്യാനി വാസാംസി ഭാരത
 അവകീര്യാത്തരീയാണി സഭായാം സമുപാവിശത്
 40 തതോ ദുഃശാസനോ രാജൻ ദ്രുപദ്യാ വസനം ബലാത്
 സഭാമധ്യേ സമാക്ഷിപ്യ വ്യപക്രഷ്ടം പ്രചക്രമേ
 41 ആകൃഷ്ടമാണേ വസനേ ദ്രുപദ്യാസ് തു വിശാം പതേ
 തദ് രൂപം അപരം വസ്ത്രം പ്രാദുരാസീദ് അനേകശഃ
 42 തതോ ഹലഹലാശസ്തസ് തത്രാസീദ് ഘോരനിസ്വനഃ
 തദ് അദ്ഭുതമം ലോകേ വീക്ഷ്യ സർവമഹീക്ഷിതാം
 43 ശശാപ തത്ര ഭീമസ് തു രാജമധ്യേ മഹാസ്വനഃ
 ക്രോധാദ് വിസ്ഫുരമാണുഷ്ടോ വിനിഷ്ടിഷ്യ കരേ കരം
 44 ഇദം മേ വാക്യം ആദദ്ധം ക്ഷത്രിയാ ലോകവാസിനഃ
 നോക്തപൂർവം നരൈർ അന്യൈർ ന ചാന്യോ യദ് വദിഷ്യതി
 45 യദ് ഏതദ് ഏവം ഉക്ത്വാ തു ന കര്യാം പൃഥിവിശ്വരാഃ
 പിതാമഹാനാം സർവേഷാം നാഹം ഗതിം അവാപ്തയാം
 46 അസ്യ പാപസ്യ ദുർജാതേർ ഭാരതാപസദസ്യ ച
 ന പിബേയം ബലാദ് വക്ഷോ ഭിത്ത്വാ ചേദ് തധിരം യധി
 47 തസ്യ തേ വചനം ശ്രുത്വാ സർവലോകപ്രഹർഷണം
 പ്രചക്രർ ബഹുലാം പുജാം കത്സന്തോ ധൃതരാഷ്ട്രജം

48 യദാ തു വാസസാം രാശിഃ സഭാമധ്യേ സമാചിതഃ
 തതോ ദുഃശാസനഃ ശ്രോതോ വ്രിഡിതഃ സമുപാവിശത്
 49 ധിക് ശബ്ദസ് തു തതസ് തത്ര സമഭ്രൂൽ ലോമഹർഷണഃ
 സഭ്യാനാം നരദേവാനാം ദൃഷ്ട്യാ കന്തീസുതാംസ് തദാ
 50 ന വിബ്രുവന്തി കൗരവ്യാഃ പ്രശ്നം ഏതം ഇതി സ്മ ഹ
 സജനഃ ക്രോശതി സ്താത്ര ധൃതരാഷ്ട്രം വിഗർഹയൻ
 51 തതോ ബാഹു സമുച്ഛിത്യ നിവാര്യ ച സഭാ സദഃ
 വിദൂരഃ സർവധർമ്മജ്ഞ ഇദം വചനം അബ്രുവിത്

52 [വി]

ദ്രൗപദീ പ്രശ്നം ഉഷ്ണൈവം രോരവീതി ഹ്യ അനാഥവത്
 ന ച വിബ്രുത തം പ്രശ്നം സഭ്യാ ധർമ്മോ ിത്ര പിഡ്യതേ
 53 സഭാം പ്രപദ്യതേ ഹ്യ ആർതഃ പ്രജ്വലന് ഇവ ഹവ്യവാട്
 തം വൈ സത്യേന ധർമ്മേണ സഭ്യാഃ പ്രശമയന്ത്യ ഉത
 54 ധർമ്മപ്രശ്നം അഥോ ബ്രൂയാദ് ആർതഃ സഭ്യേഷു മാനവഃ
 വിബ്രുയുസ് തത്ര തേ പ്രശ്നം കാമക്രോധവശാതിഗാഃ
 55 വികർണേന യഥാ പ്രജ്ഞം ഉക്തഃ പ്രശ്നോ നരാധിപാഃ
 ഭവന്തോ ിപി ഹി തം പ്രശ്നം വിബ്രുവന്തു യഥാമതി
 56 യോ ഹി പ്രശ്നം ന വിബ്രുയാദ് ധർമ്മദർഷി സഭാം ഗതഃ
 അന്യതേ യാ ഫലാവാപ്തിസ് തസ്യാഃ സോ ിർധം സമശ്ലുതേ
 57 യഃ പുനർ വിതഥം ബ്രൂയാദ് ധർമ്മദർശീ സഭാം ഗതഃ
 അന്യതസ്യ ഫലം കൃത്സം സമ്പ്രാപ്നോതീതി നിശ്ചയഃ
 58 അത്രാപ്യ ഉദാഹരന്തീമം ഇതിഹാസം പുരാതനം
 പ്രഹ്ലാദസ്യ ച സംവാദം മൂനേർ ആംഗിരസസ്യ ച
 59 പ്രഹ്ലാദോ നാമ ദൈത്യേദ്രസ് തസ്യ പുത്രോ വിരോചനഃ
 കന്യാ ഹേതോർ ആംഗിരസം സുധന്വാനം ഉപാദ്രവത്
 60 അഹം ജ്യായാൻ അഹം ജ്യായാൻ ഇതി കന്യേപ്ലയാ തദാ
 തയോർ ദേവനം അത്രാസീത് പ്രാണയോർ ഇതി നഃ ശ്രുതം
 61 തയോഃ പ്രശ്ന വിവാദോ ിഭ്രൂത് പ്രഹ്ലാദം താവ് അപ്ലുതാം
 ജ്യായാൻ ക ആവയോർ ഏകഃ പ്രശ്നം പ്രബ്രൂഹി മാ മൃഷാ
 62 സ വൈ വിവദനാദ് ഭീതഃ സുധന്വാനം വ്യലോകയത്
 തം സുധന്വാബ്രുവിത് കൃദ്ധോ ബ്രഹ്മദണ്ഡ ഇവ ജ്വലൻ
 63 യദി വൈ വക്ഷ്യസി മൃഷാ പ്രഹ്ലാദാഥ ന വക്ഷ്യസി
 ശതധാ തേ ശിരോ വജ്രീ വജ്രേണ പ്രഹരിഷ്യതി

64 സുധന്വനാ തഥോക്തഃ സൻ വ്യഥിതോ fശ്വതമ പർണവത്
ജഗാമ കശ്യപം ദൈത്യഃ പരിപ്രച്ഛും മഹൗജസം

65 [പ്രഹ്]

ത്വം വൈ ധർമ്മസ്യ വിജ്ഞാതാ ദൈവസ്വേഹാസുരസ്യ ച
ബ്രാഹ്മണസ്യ മഹാപ്രാജ്ഞ ധർമകൃച്ഛം ഇദം ശൃണു

66 യോ വൈ പ്രശ്നം ന വിബ്രുയാദ് വിതഥം വാപി നിർദിശേത്
കേ വൈ തസ്യ പരേ ലോകാസ് തൻ മമാചക്ഷ്യ പൃച്ഛതഃ

67 [കഷ്]

ജാനൻ ന വിബ്രുവൻ പ്രശ്നം കാമാത് ക്രോധാത് തഥാ ഭയാത്
സഹസ്രം വാരുണാൻ പാശാൻ ആത്മനി പ്രതിമുഞ്ചതി

68 തസ്യ സംവത്സരേ പൂർണേ പാശ ഏകഃ പ്രമുച്യതേ
തസ്മാത് സത്യം തു വക്തവ്യം ജാനതാ സത്യം അഞ്ജസാ

69 വിഭോ ധർമ്മോ ഹ്യ് അധർമ്മേണ സഭാം യത്ര പ്രപദ്യതേ
ന ചാസ്യ ശല്യം കൃന്തന്തി വിദ്ധാസ് തത്ര സഭാ സദഃ

70 അർധം ഹരതി വൈ ശ്രേഷ്ഠഃ പാദോ ഭവതി കർതൃഷ്യ
പാദശ് ചൈവ സഭാസത്യ യേ ന നിന്ദന്തി നിന്ദിതം

71 അനേനോ ഭവതി ശ്രേഷ്ഠോ മുച്യന്തേ ച സഭാ സദഃ
ഏനോ ഗച്ഛതി കർതാരം നിന്ദാർഹോ യത്ര നിന്ദ്യതേ

72 വിതഥം തു വദേയൂർ യേ ധർമം പ്രഹ്ലാദ പൃച്ഛതേ
ഇഷ്ടാപൂർതം ച തേ ഘ്ലന്തി സപ്ത ചൈവ പരാവരാൻ

73 എതസ്വസ്യ ഹി യദ് ദുഃഖം ഹതപത്രസ്യ ചാപി യത്
ഋണിനം പ്രതി യച് ചൈവ രാജ്ഞാ ഗ്രസ്തസ്യ ചാപി യത്

74 സ്ത്രിയാഃ പത്യാ വിഹീനായാഃ സാർഥാദ് ഭൃഷ്ടസ്യ ചൈവ യത്
അധൃഢായാശ് ച യദ് ദുഃഖം സാക്ഷിഭിർ വിഹതസ്യ ച

75 ഏതാനി വൈ സമാന്യ് ആഹൂർ ദുഃഖാനി ത്രിദശേശ്വരാഃ
താനി സർവാണി ദുഃഖാനി പ്രാപ്നോതി വിതഥം ബ്രുവൻ

76 സമക്ഷ ദർശനാത് സാക്ഷ്യം ശ്രവണാച് ചേതി ധാരണാത്
തസ്മാത് സത്യം ബ്രുവൻ സാക്ഷീ ധർമാർഥാഭ്യാം ന ഹീയതേ

77 [വി]

കശ്യപസ്യ വചോ ശ്രുത്വാ പ്രഹ്ലാദഃ പുത്രം അബ്രുവീത്
ശ്രേയാൻ സുധന്വനാ ത്വത്തോ വൈ മത്തഃ ശ്രേയാംസ് തഥാംഗിരാഃ

78 മാതാ സുധന്വനശ് ചാപി ശ്രേയസീ മാതുതസ് തവ
വിരോചന സുധന്വായം പ്രാണാനാം ഈശ്വരസ് തവ

79 [സുധന്വൻ]

പുത്രസ്നേഹം പരിത്യജ്യ യസ് ത്വം ധർമ്മേ പ്രതിഷ്ഠിതഃ
അനുജാനാമി തേ പുത്രം ജീവത്ത് ഏഷ ശതം സമാഃ

80 [വി]

ഏവം വൈ പരമം ധർമം ശ്രുത്വാ സർവേ സഭാ സഭഃ
യഥാ പ്രശ്നം തു കൃഷ്ണായാ മന്യധ്യം തത്ര കിം പരം

81 [വി]

വിദൂരസ്യ വചോ ശ്രുത്വാ നോചുഃ കിം ചന പാർഥിവാഃ
കർണോ ദുഃശാസനം ത്വ് ആഹ കൃഷ്ണാം ദാസീം ഗൃഹാൻ നയ
82 താം വേപമാനാം സവ്രീഡാം പ്രലപന്തീം സു പാണ്ഡവാൻ
ദുഃശാസനഃ സഭാമധ്യേ വിചകർഷ തപസിനീം

അധ്യായം 62

1 [ദ്രു]

പുരസ്താത് കരണീയം മേ ന കൃതം കാര്യം ഉത്തരം
വിഹ്വലാസ്തി കൃതാനേന കർഷതാ ബലിനാ ബലാത്
2 അഭിവാദം കരോമ്യ് ഏഷാം ഗുരൂണാം കരുസംസദി
ന മേ സ്യാദ് അപരായോ ിയം യദ് ഇദം ന കൃതം മയാ

3 [വൈ]

സാ തേന ച സമൃദ്ധ്യാതാ ദുഃഖേന ച തപസിനീ
പതിതാ വിലലാപേദം സഭായാം അതഥോചിതാ

4 [ദ്രു]

സ്വയംവരേ യാസ്തി നൃപൈർ ദൃഷ്ട്വാ രംഗേ സമാഗതൈഃ
ന ദൃഷ്ട്വപൂർവാ ചാനൃത്ര സാഹം അദ്യ സഭാം ഗതാ
5 യാം ന വായുർ ന ചാദിത്യോ ദൃഷ്ട്വന്തൗ പുരാ ഗൃഹേ
സാഹം അദ്യ സഭാമധ്യേ ദൃശ്യാമി കരുസംസദി
6 യാം ന മൃഷ്യന്തി വാതേന സ്പൃശ്യമാനാം പുരാ ഗൃഹേ
സ്പൃശ്യമാനാം സഹന്തേ ിദ്യ പാണ്ഡവാസ് താം ദുരാത്ഥനാ

7 മൃഷ്യന്തേ കരവശ് ചേമേ മന്യേ കാലസ്യ പര്യയം
സ്തേഷാം ദുഹിതരം ചൈവ ക്ലിശ്യമാനാം അനർഹതീം

8 കിം ത്വ് അതഃ കൃപണം ഭൂയോ യദ് അഹം സ്തീ സതീ ശുഭാ
സഭാമധ്യം വിഗാഹേ ിദ്യ ക്വ ന ധർമോ മഹീക്ഷിതാം

9 ധർമ്യാഃ സ്തീയഃ സഭാം പൂർവം ന നയന്തിതി നഃ ശ്രുതം
സ നഷ്ടഃ കൗരവേയേഷു പൂർവോ ധർമഃ സനാതനഃ

10 കഥം ഹി ഭാര്യാ പാണ്ഡുനാം പാർഷതസ്യ സ്വസാ സതീ
വാസുദേവസ്യ ച സഖീ പാർഥിവാനാം സഭാം ഇയാം

11 താം ഇമാം ധർമരാജസ്യ ഭാര്യാം സദൃശവർണജാം
ബ്രൂത ദാസീം അദാസീം വാ തത് കരിഷ്യാമി കൗരവാഃ

12 അയം ഹി മാം ദൃഢം ക്ഷുദ്രഃ കൗരവാണാം യശോഹരഃ
ക്ലിശ്ണാതി നാഹം തത് സോഢ്യം ചിരം ശക്ഷ്യാമി കൗരവാഃ

13 ജിതാം വാപ്യ് അജിതാം വാപി മന്യധ്യം വാ യഥാ നൃപാഃ
തഥാ പ്രത്യുക്തം ഇച്ഛാമി തത് കരിഷ്യാമി കൗരവാഃ

14 [ഭ്സ]

ഉക്തവാൻ അസ്തി കല്യാണി ധർമസ്യ തു പരാം ഗതിം
ലോകേ ന ശക്യതേ ഗന്തും അപി വിപ്രൈർ മഹാത്മഭിഃ

15 ബലവാംസ് തു യഥാ ധർമ്മം ലോകേ പശ്യതി പുരുഷഃ

സ ധർമ്മോ ധർമ്മവേലായാം ഭവത്യ് അഭിഹിതഃ പരൈഃ

16 ന വിവേകുഃ ച തേ പ്രശ്നം ഏതം ശക്നോമി നിശ്ചയാത്

സൂക്ഷ്മത്വാദ് ഗഹനത്വാച് ച കാര്യസ്യാസ്യ ച ഗൗരവത്

17 നൃനം അന്തഃ കലസ്യാസ്യ ഭവിതാ നചിരാദ് ഇവ

തഥാ ഹി കുരവഃ സർവേ ലോഭമോഹപരായണാഃ

18 കലേഷു ജാതാഃ കല്യാണി വ്യസനാഭയാഹതാ ഭൃശം

ധർമ്മ്യാൻ മാർഗ്ഗൻ ന ച്യവന്തേ യഥാ നസ് ത്വം വധൂഃ സ്ഥിതാ

19 ഉപപന്നം ച പാഞ്ചാലി തവേദം വൃത്തം ഈദൃശം

യത് കൃച്ഛം അപി സമ്പ്രാപ്താ ധർമ്മം ഏവാമ്പവേക്ഷസേ

20 ഏതേ ദ്രോണാദയശ് ചൈവ വൃദ്ധാ ധർമ്മവിദോ ജനാഃ

ശ്രുന്വൈഃ ശരീരൈസ് തിഷ്ഠന്തി ഗതാസവ ഇവാനതാഃ

21 യുധിഷ്ഠിരസ് തു പ്രശ്നേ ഫസ്തിൻ പ്രമാണം ഇതി മേ മതിഃ

അജിതാം വാ ജിതാം വാപി സ്വയം വ്യാഹർതും അർഹതി

22 [വ]

തഥാ തു ദൃഷ്ട്വാ ബഹു തത് തദ് ഏവം; രോദ്രയമാണാം കുരൂരിം ഇവാർതാം

നോച്ഛർ വചഃ സാധ്യ് അഥ വാപ്യ് അസാധ്യഃ; മഹീക്ഷിതോ ധാർതരാഷ്ട്രസ്യ

ഭിതാഃ

23 ദൃഷ്ട്വാ തു താൻ പാർഥിവ പുത്രപൗത്രാംസ്; ഇഷ്ടിംഭൂതാൻ ധൃതരാഷ്ട്രസ്യ

പുത്രഃ

സ്മയന് ഇവേദം വചനം ബഭാഷേ; പാഞ്ചാലരാജസ്യ സുതാം തദാനീം

24 തിഷ്ഠത് അയം പ്രശ്ന ഉദാരസന്തേ; ഭീമേ ഫർജ്ജനേ സഹദേവേ തമൈവ

പത്യൗ ച തേ നകലേ യാജ്ഞസേനി; വദന്ത് ഏതേ വചനം ത്വത് പ്രസൃതം

25 അനീശ്വരം വിബ്രുവന്ത് ആര്യമധ്യേ; യുധിഷ്ഠിരം തവ പാഞ്ചാലി ഹേതോഃ

കർവന്തു സർവേ ചാന്തം ധർമ്മരാജം; പാഞ്ചാലി ത്വം മോക്ഷ്യസേ ദാസഭാവാത്

26 ധർമേ സ്ഥിതോ ധർമ്മരാജോ മഹാത്മാ; സ്വയം ചേദം കഥയത് ഇദ്രുകൽപഃ

ഈശോ വാ തേ യദ്യ് അനീശോ ഫഥ വൈഷ; വാക്യാദ് അസ്യ ക്ഷിപ്രം ഏകം

ഭജസ്വ

27 സർവേ ഹീമേ കൗരവേയാഃ സഭായാം; ദുഃഖാന്തരേ വർതമാനാസ് തവൈവ

ന വിബ്രുവന്ത് ആര്യ സന്താ യഥാവത്; പതീംശ് ച തേ സമവേക്ഷ്യാൽപ

ഭാഗ്യാൻ

28 [വ]

തതഃ സഭ്യാഃ കുരുരാജസ്യ തത്ര; വാക്യം സർവേ പ്രശംസുസ് തദോച്ഛൈഃ

ചേലാവേധാംശ് ചാപി ചക്രൂർ നദന്തോ; ഹാഹേത്യ് ആസീദ് അപി ചൈവാത്ര
നാദഃ

സർവേ ചാസൻ പാർഥിവാഃ പ്രിതിമന്തഃ; കരുശ്രേഷ്ഠം ധാർമികം പൂജയന്തഃ

29 യുധിഷ്ഠിരം ച തേ സർവേ സമുദൈക്ഷന്ത പാർഥിവാഃ

കിം ന വക്ഷ്യതി ധർമ്മജ്ഞ ഇതി സാചീ കൃതാനന്തഃ

30 കിം ന വക്ഷ്യതി ബിഭേസുർ അജിതോ യുധി പാണ്ഡവഃ

ഭീമസേനോ യമൗ ചേതി ഭൃശം കൗതൂഹലാനൃഗിതഃ

31 തസ്മിന്നു് ഉപരതേ ശബ്ദേ ഭീമസേനോ fബ്രുവിദ് ഇദം

പ്രഗൃഹ്യ വിപുലം വൃത്തം ഭജം ചന്ദനരൂഷിതം

32 യദ്യ് ഏഷ ഗുരുർ അസ്മാകം ധർമ്മരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ

ന പ്രഭുഃ സ്യാത് കലസ്യാസ്യ ന വയം മർഷയേമഹി

33 ഈശോ നഃ പുണ്യതപസാം പ്രാണാനാം അപി ചേശ്വരഃ

മന്യതേ ജിതം ആത്മാനം യദ്യ് ഏഷ വിജിതാ വയം

34 ന ഹി മുച്യേത ജീവൻ മേ പദാ ഭൂമിം ഉപസൃശൻ

മർത്യധർമ്മാ പരാമൃഗ്യ പാഞ്ചാല്യാ മുർധജാൻ ഇമാൻ

35 പശ്യധ്വം ആയതൗ വൃത്തൗ ഭജൗ മേ പരിഘോദ് ഇവ

നൈതയോർ അന്തരം പ്രാപ്യ മുച്യേതാപി ശതക്രതുഃ

36 ധർമ്മപാശസിതസ് ത് ഏവം നാധിഗച്ഛാമി സങ്കടം

ഗൗരവേണ നിരുദ്ധശ് ച നിഗ്രഹാദ് അർജുനസ്യ ച

37 ധർമ്മരാജ നിസൃഷ്ടസ് തു സിംഹഃ ക്ഷുദ്രമുഗാൻ ഇവ

ധാർതരാഷ്ട്രാൻ ഇമാൻ പാപാൻ നിഷ്പിഷേയം തലാസിഭിഃ

38 തം ഉവാച തദാ ഭീഷ്മോ ഭ്രോണോ വിദുര ഏവ ച

ക്ഷമ്യതാം ഏവം ഇത്യ് ഏവം സർവം സംഭവതി ത്വയി

അധ്യായം 63

1 [കർണ]

ത്രയഃ കിലേമേ അധനാ ഭവന്തി; ദാസഃ ശിഷ്യശ് ചാസ്വതന്ത്രാ ച നാതീ
ദാസസ്യ പത്നി ത്വം ധനം അസ്യ ഭദ്രേ; ഹീനേശ്വരാ ദാസധനം ച ദാസി
2 പ്രവിശ്യ സാ നഃ പരിചാരൈർ ഭജസ്യ; തത് തേ കാര്യം ശിഷ്യം ആവേശ്യ
വേശ്ശ

ഈശഃ സ്തു സർവേ തവ രാജപുത്രി; ഭവന്തി തേ ധാർതരാഷ്ട്രാ ന പാർഥഃ

3 അന്യം വൃണീഷ്യ പതിം ആശു ഭാമിനി; യസ്താദ് ദാസ്യം ന ലഭസേ ദേവനേന

അനവദ്യാ വൈ പതിഷ്യ കാമവൃത്തിർ; നിത്യം ദാസ്യേ വിദിതം വൈ തവാസ്തു

4 പരാജിതോ നകലോ ഭീമസേനോ; യുധിഷ്ഠിരഃ സഹദേവോ ഫർജ്ജനശ് ച

ദാസി ഭൂതാ പ്രവിശ യജ്ഞസേനി; പരാജിതാസ് തേ പതയോ ന സന്തി

5 പ്രയോജനം ചാത്മനി കിം ന മന്യതേ; പരാക്രമം പൗരൂഷം ചേഹ പാർഥഃ

പാഞ്ചാല്യസ്യ ദ്രുപദസ്യാത്മജാം ഇമാം; സഭാമധ്യേ യോ ഫ്തിദേവീദ് ഗ്ലഹേഷു

6 [വ]

തദ് വൈ ശ്രുത്വാ ഭീമസേനോ ഫ്ത്യ് അമർഷി; ഭൃശം നിശശ്യാസ തദാർതരൂപഃ

രാജാനഗോ ധർമ്മപാശാനബദ്ധോ; ദഹന് ഇവൈനം കോപവിരക്ത ദൃഷ്ടിഃ

7 [ഭ്മ]

നാഹം കപ്യേ സൂതപുത്രസ്യ രാജന്; ഏഷ സത്യം ദാസധർമഃ പ്രവിഷ്ടഃ

കിം വിദ്വിഷോ വാദ്യ മാം ധാരയേയുർ; നാദേവീസ് ത്വം യദ്യ് അനയാ നരേരൂ

8 [വൈ]

രായേയസ്യ വചോ ശ്രുത്വാ രാജാ ദുര്യോധനസ് തദാ

യുധിഷ്ഠിരം ഉവാചേദം തുഷ്ണീംഭൂതം അചേതസം

9 ഭീമാർജ്ജുനൗ യമൗ ചൈവ സ്ഥിതൗ തേ നൃപശാസനേ

പ്രശ്നം പ്രബ്രൂഹി കൃഷ്ണാം ത്വം അജിതാം യദി മന്യസേ

10 ഏവം ഉക്ത്വാ സ കൗന്തേയം അപോഹ്യ വസനം സ്വകം

സ്തുയന് ഇവൈക്ഷത് പാഞ്ചാലീം ഐശ്വര്യമദമോഹിതഃ

11 കദലീ ദണ്ഡസദൃശം സർവലക്ഷണപൂജിതം

ഗജഹസ്തപ്രതീകാശം വജ്രപ്രതിമ ഗൗരവം

12 അഭ്യുത്സൃയിത്വാ രായേയം ഭീമം ആധർഷയന് ഇവ

ദ്രൗപദ്യാഃ പ്രേക്ഷമാണായാഃ സവ്യം ഊതം അദർശയത്

13 വൃകോദരസ് തദ് ആലോക്യ നേത്രേ ഉത്ഫാല്യ ലോഹിതേ

പ്രോവാച രാജമധ്യേ തം സഭാം വിശ്രാവയന് ഇവ

14 പിതൃഭിഃ സഹ സാലോക്യം മാ സ്തു ഗച്ഛേദ് വൃകോദരഃ

യദ്യ് ഏതം ഊതം ഗദയാ ന ഭിന്ദ്യാം തേ മഹാഹവേ
15 ക്രമസ്യ തസ്യ സ്ത്രോതോഭ്യഃ സർവേഭ്യഃ പാവകാർഷിഷഃ
വൃക്ഷസ്യേവ വിനിശ്ചേതഃ കോടരേഭ്യഃ പ്രദഹ്യതഃ

16 [വി]

പരം ഭയം പശ്യത ഭീമസേനാദ്; ബുധ്യധം രാജേണാ വരണസ്യേവ പാശാത്
ദൈവേരിതോ നൃണം അയം പുരസ്താത്; പരോ ിനയോ ഭരതേഷുദപാദി
17 അതി ദൃതം കൃതം ഇദം ധാർതരാഷ്ട്രാഃ; യേ ിസ്യാം സ്ത്രീയം വിവദധാം
സഭായാം

യോഗക്ഷേമോ ദൃശ്യതേ വോ മഹാഭയഃ; പാപാൻ മന്ത്രാൻ കരവോ മന്ത്രയന്തി
18 ഇമം ധർമ്മം കരവോ ജാനതാശു; ദുർദ്ദൃഷ്ടേ ിസ്തീൻ പരിഷത് സന്ദ്രുദൃഷ്ടേത്
ഇമാം ചേത് പൂർവം കിതവോ ിസ്തീഷ്യദ്; ഇൗശോ ിഭവിഷ്യദ് അപരാജിതാ
ത്മാ

19 സ്വപ്നേ യഥൈതദ് ധി ധനം ജിതം സ്യാത്; തദ് ഏവം മന്യേ യസ്യ ദീവ്യത്യ്
അനീശഃ

ഗാന്ധാരി പുത്രസ്യ വചോ നിശമ്യ; ധർമ്മാദ് അസ്താത് കരവോ മാപയാത

20 [ദുർ]

ഭീമസ്യ വാക്യേ തദ്ദദ് ഏവാർജുനസ്യ; സ്ഥിതോ ിഹം വൈ യഥയോശ്
ചൈവം ഏവ

യുധിഷ്ഠിരം ചേത് പ്രവദന്ത്യ് അനീശം; അഥോ ദാസ്യാൻ മോക്ഷ്യസേ യാജ്ഞ
സേനി

21 [അർ]

ഇൗശോ രാജാ പൂർവം ആസീദ് ശ്ലഹേ; നഃ കന്തീപുത്രോ ധർമ്മരാജോ മഹാത്മാ
ഇൗഗസ്ത് അയം കസ്യ പരാജിതാത്മാ; തജ് ജാനീധം കരവഃ സർവ ഏവ

22 [വ്]

തതോ രാജേണാ ധൃതരാഷ്ട്രസ്യ ഗേഹേ; ഗോമായുർ ഉച്ചൈർ വ്യാഹരദ് അഗ്നി
ഹോത്രേ

തം രാസഭാഃ പ്രത്യഭാഷന്ത രാജൻ; സമന്തതഃ പക്ഷിണശ് ചൈവ രൗദ്രാഃ

23 തം ച ശബ്ദം വിദുരസ് തത്ത്വവേദീ; ശുശ്രാവ ഘോരം സുബലാത്മജാ ച
ഭീഷ്മദ്രോണൗ ഗൗതമശ് ചാപി വിദ്വാൻ; സ്വസ്തി സ്വസ്തീത്യ് അപി ചൈവാഹൂർ
ഉച്ചൈഃ

24 തതോ ഗാന്ധാരി വിദുരശ് ചൈവ വിദ്വാംസ്; തം ഉത്പാതം ഘോരം
ആലക്ഷ്യ രാജേണ

നിവേദയാം ആസതുർ ആർത്വത് തദാ; തതോ രാജാ വാക്യം ഇദം ബഭാഷേ

25 ഹതോ ഽസി ദുര്യോധന മന്ദബുദ്ധേ; യസ് ത്വം സഭായാം കരുപുംഗവാനാം
സ്ത്രീയം സമാഭാഷസി ദുർവിനീത; വിശേഷേതോ ദ്രൗപദീം ധർമ്മപത്നീം

26 ഏവം ഉക്ത്യാ യുതരാഷ്ട്രോ മനീഷീ; ഹിതാനേഷീ ബാന്ധവാനാം അപായാ
ത്

കൃഷ്ണാം പാണ്ഡാലീം അബ്രവീത് സാന്ത്വപൂർവം; വിമുശ്ശേത്യത് പ്രജ്ഞയാ
തത്ത്വബുദ്ധിഃ

27 [ധ]

വരം വൃണീഷ്യ പാണ്ഡാലി മത്തോ യദ് അഭികാങ്ക്ഷസി
വധൂനാം ഹി വിശിഷ്ടാ മേ ത്വം ധർമ്മപരമാ സതീ

28 [ദ്ര]

ദദാസി ചേദ് വരം മഹ്യം വൃണോമി ഭരതർഷഭ
സർവധർമ്മാനഗഃ ശ്രീമാൻ അദാസോ ഽസ്തു യുധിഷ്ഠിരഃ

29 മനസിനം അജാനന്തോ മാ വൈ ബ്രൂയുഃ കമാരകാഃ

ഏഷ വൈ ദാസപുത്രേതി പ്രതിവിന്ധ്യം തം ആഗതം

30 രാജപുത്രഃ പുരാ ഭൂത്യാ യഥാ നാന്യഃ പുമാൻ ക്വ ചിത്
ലാലിതോ ദാസപുത്രത്വം പശ്യൻ നശ്യേദ് ധി ഭാരത

31 [ധ]

ദിതീയം തേ വരം ഭദ്രേ ദദാമി വരയസ്വ മാം

മനോ ഹി മേ വിതരതി നൈകം ത്വം വരം അർഹസി

32 [ദ്ര]

സരഥൗ സധനഷ്ടൗ ച ഭീമസേനധനഞ്ജയൗ

നകലം സഹദേവം ച ദിതീയം വരയേ വയം

33 [ധ]

തുതീയം വരയാസ്മത്തോ നാസി ദ്വാദ്വ്യാം സുസത് കൃതാ

ത്വം ഹി സർവസ്മഷാണാം മേ ശ്രേയസീ ധർമ്മചാരിണീ

34 [ദ്ര]

ലോഭോ ധർമ്മസ്യ നാശായ ഭഗവൻ നാഹം ഉത്സഹേ

അനർഹാ വരം ആദാതും തുതീയം രാജസത്തമ

35 ഏകം ആഹുർ വൈശ്യ വരം ദ്വൗ തു ക്ഷത്രസ്ത്രീയാ വരൗ

ത്രയസ് തു രാജേണാ രാജേന്ദ്ര ബ്രാഹ്മണസ്യ ശതം വരാഃ

36 പാപീയാംസ ഇമേ ഭൂത്യാ സന്തീർണാഃ പതയോ മമ

വേത്സ്യന്തി ചൈവ ഭദ്രാണി രാജൻ പുണ്യേന കർമ്മണാ

അധ്യായം 64

1 [കർണ]

യാ നഃ ശ്രുതാ മനുഷ്യേഷു സ്ത്രീയോ രൂപേണ സംമതാഃ
താസാം ഏതാദൃശം കർമ്മ ന കസ്യാം ച ന ശുശ്രൂമഃ

2 ക്രോധാവിഷ്ടേഷു പാർഥേഷു ധാർതരാഷ്ട്രേഷു ചാപ്യ് അതി
ദ്രൗപദീ പാണ്ഡുപുത്രാണാം കൃഷ്ണാ ശാന്തിർ ഇഹാഭവത്

3 അപ്സവേ ങ്ങസി മഗ്നാനാം അപ്രതിഷ്ഠേ നിമജ്ജതാം
പാഞ്ചാലീ പാണ്ഡുപുത്രാണാം നൗർ ഏഷാ പാരഗാഭവത്

4 [വ്]

തദ് വൈ ശ്രുത്യാ ഭീമസേനഃ കുരുമധ്യേ ിത്യ് അമർഷണഃ
സ്ത്രീ ഗതിഃ പാണ്ഡുപുത്രാണാം ഇത്യ് ഉവാച സുദർമ്മനഃ

5 ത്രിണി ജ്യോതിഃഷി പുരുഷ ഇതി വൈ ദേവലോ ിബ്രവീത്
അപത്യം കർമ്മ വിദ്യാ ച യതഃ സൃഷ്ടാഃ പ്രജാസ് തതഃ

6 അമേധ്യേ വൈ ഗതപ്രാണേ ശൂന്യേ ജ്ഞാതിഭിർ ഉജ്ജ്വലിതേ
ദേഹേ ത്രിതയം ഏവൈതത് പുരുഷസ്യാപജായതേ

7 തൻ നോ ജ്യോതിർ അഭിഹതം ദാരാണാം അഭിമർശനാത്
ധനഞ്ജയ കഥംസിത് സ്യാദ് അപത്യം അഭിമുഷ്ടജം

8 [അർ]

ന ചൈവോക്താ ന ചാനക്താ ഹീനതഃ പരുഷാ ഗിരഃ
ഭാരതാഃ പ്രതിജൽപന്തി സദാ തുത്തമ പുരുഷാഃ

9 സ്മരന്തി സുകൃതാന്ത്യ് ഏവ ന വൈരാണി കൃതാനി ച
സന്തഃ പ്രതിവിജാനന്തോ ലബ്ധ്വാ പ്രത്യയം ആത്മനഃ

10 [ഭ്]

ഇഹൈവൈതാംസ് ഇരാ സർവാൻ ഹന്വി ശത്രുൻ സമാഗതാൻ
അഥ നിഷ്ക്രമ്യ രാജേന്ദ്ര സമൂലാൻ കൃന്ധി ഭാരത

11 കിം നോ വിവദിതേനേഹ കിം നഃ ക്ലേശേന ഭാരത
അദ്വൈതൈതാൻ നിഹന്വീഹ പ്രശാധി വസുധാം ഇമാം

12 [വ്]

ഇത്യ് ഉക്ത്യാ ഭീമസേനസ് തു കനിഷ്ഠേർ ഭ്രാതൃഭിർ വൃതഃ
മൃഗമധ്യേ യഥാ സിംഹോ മുഹൂഃ പരിഘം ഐക്ഷത

13 സാന്ത്വ്യമാനോ വീജ്യമാനഃ പാർഥേനാക്ലിഷ്ട കർമ്മണാ
സിദ്യതേ ച മഹാബാഹുർ അന്തർദാഹേന വിദ്വയാൻ

14 ക്രുദ്ധസ്യ തസ്യ സ്രോതോഭ്യോ കർണാദിഭ്യോ നരാധിപ

സധുഃ സസ്തലിംഗാഭിഃ പാവകഃ സമജായത
 15 ഭൂകടി പുടടുഷ്ടേഷ്യം അവത് തസ്യ തനുഖം
 യഗാന്തകാലേ സമ്പ്രാപ്തേ കൃതാന്തസ്യേവ രൂപിണഃ
 16 യധിഷ്ഠിരസ് തം ആവാര്യ ബാഹുനാ ബാഹുശാലിനം
 മൈവം ഇത്യ അബ്രവീച് ചൈനം ജോഷം ആസ്സേപതി ഭാരത
 17 നിവാര്യ തം മഹാബാഹുഃ കോപസംരക്ത ലോചനം
 പിതരം സമുപാതിഷ്ഠദ് ധൃതരാഷ്ട്രം കൃതാഞ്ജലിഃ

അധ്യായം 65

1 [യ]

രാജൻ കിം കരവമസ് തേ പ്രശാധ്യ് അസ്താംസ് ത്വം ഈശ്വരഃ
നിത്യം ഹി സ്ഥാതു ഇച്ഛാമസ് തവ ഭാരത ശാസനേ

2 [ധൃ]

അജാതശത്രോ ഭദ്രം തേ അരിഷ്ടം സ്വസ്തി ഗച്ഛത
അനുജ്ഞാതാഃ സഹധനാഃ സ്വരാജ്യം അനുശാസത

3 ഇദം ത്വ് ഏവാവബോദ്ധവ്യം വൃദ്ധസ്യ മമ ശാസനം
ധീയാ നിഗദിതം കൃത്സം പഥ്യം നിഃശ്രേയസം പരം

4 വേന്മ ത്വം താത ധർമാണാം ഗതിം സൂക്ഷ്മം യുധിഷ്ഠിര
വിനീതോ ഽസി മഹാപ്രാജ്ഞ വൃദ്ധാനാം പര്യുപാസിതാ

5 യതോ ബുദ്ധിസ് തതഃ ശാന്തിഃ പ്രശമം ഗച്ഛ ഭാരത
നാദാരൗ ക്രമതേ ശസ്ത്രം ദാരൗ ശസ്ത്രം നിപാത്യതേ

6 ന വൈരാണ്യ് അഭിജാനന്തി ഗുണാൻ പശ്യന്തി നാഗുണാൻ
വിരോധം നാധിഗച്ഛന്തി യേ ത ഉത്തമപുരുഷാഃ

7 സംവാദേ പരുഷാണ്യ് ആഹുർ യുധിഷ്ഠിര നരാധമാഃ
പ്രത്യുഹുർ മധ്യമാസ് ത്വ് ഏതാൻ ഉക്താഃ പരുഷം ഉത്തരം

8 നൈവോക്താ നൈവ ചാനക്താ അഹിതാഃ പരുഷാ ഗിരഃ
പ്രതിജ്ഞപന്തി വൈ ധീരാഃ സദാ ഉത്തമപുരുഷാഃ

9 സ്മരന്തി സുകൃതാന്യ് ഏവ ന വൈരാണി കൃതാന്യ് അപി
സന്തഃ പ്രതിവിജാനന്തോ ലബ്ധ്വാ പ്രത്യയം ആത്മനഃ

10 തഥാചരിതം ആര്യേണ ത്വയാസ്മിൻ സത് സമാഗമേ
ദുര്യോധനസ്യ പാരുഷ്യം തത് താത ഹദി മാ കൃഥാഃ

11 മാതരം ചൈവ ഗാന്ധാർഘീം മാം ച ത്വദ് ഗുണകാങ്ക്ഷിണം
ഉപസ്ഥിതം വൃദ്ധം അന്ധം പിതരം പശ്യ ഭാരത

12 പ്രേക്ഷാപൂർവ്വം മയാ ദൃശ്യം ഇദം ആസീദ് ഉപേക്ഷിതം
മിത്രാണി ദ്രഷ്ടുകാമേന പുത്രാണാം ച ബലാബലം

13 അശോചധ്യാഃ കരവോ രാജൻ യേഷാം ത്വം അനുശാസിതാ
മന്ത്രി ച വിദുരോ ധീമാൻ സർവശാസ്ത്രവിശാരദഃ

14 ത്വയി ധർമോ ഽർജുനേ വീര്യം ഭീമസേനേ പരാക്രമഃ
ശ്രദ്ധാ ച ഗുരുശ്രേഷ്ഠാ യമയോഃ പുരുഷാഗ്ര്യയോഃ

15 അജാതശത്രോ ഭദ്രം തേ ഖാണ്ഡവ പ്രസഥം ആവിശ
ദ്രാതുഭിസ് തേ ഽസ്മി സൗഭ്രാത്രം ധർമേ തേ ധീയതാം മനഃ

16 [വ്]

ഇത്യ ഉഷോ ഭരതശ്രേഷ്ഠോ ധർമ്മരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ

കൃത്യായു സമയം സർവം പ്രതസ്ഥേ ദ്രാതുഭിഃ സഹ

17 തേ രഥാൻ മേഘസങ്കാശാൻ ആസ്ഥായ സഹ കൃഷ്ണയാ

പ്രയയൂർ ഹൃഷ്ടമനസ ഇദ്രപ്രസ്ഥം പുരോത്തമം

അധ്യായം 66

1 ജനമേജയ ഉവാച

അനുജ്ഞാതാംസ് താൻ വിദിത്യാ സരതധനസഞ്ചയാൻ
പാണ്ഡവാൻ ധാർതരാഷ്ട്രാണാം കഥം ആസീൻ മനസ് തദാ

2 വൈശമ്പായന ഉവാച

അനുജ്ഞാതാംസ് താൻ വിദിത്യാ ധൃതരാഷ്ട്രേണ ധീമതാ
രാജൻ ദുഃശാസനഃ ക്ഷിപ്രം ജഗാമ ഭ്രാതരം പ്രതി

3 ദുര്യോധനം സമാസാദ്യ സാമാത്യം ഭരതർഷഭേ

ദുഃഖാർതോ ഭരതശ്രേഷ്ഠ ഇദം വചനം അബ്രുവിത്

4 ദുഃഖേനൈതത് സമാനീതം സ്ഥവീരോ നാശയത്യ് അസൗ
ശത്രുസാദ് ഗമയദ് ദ്രവ്യം തദ് ബുധ്യധ്വം മഹാരഥാഃ

5 അഥ ദുര്യോധനഃ കർണഃ ശകുനീശ് ചാപി സൗബലഃ

മീഥഃ സംഗമ്യ സഹിതാഃ പാണ്ഡവാൻ പ്രതി മാനിനഃ

6 വൈചിത്രവീര്യം രാജാനം ധൃതരാഷ്ട്രം മനീഷിണം

അഭിഗമ്യ ത്വരായുക്താഃ ശ്ലക്ഷ്ണം വചനം അബ്രുവൻ

7 ദുര്യോധന ഉവാച

ന ത്വയേദം ശ്രുതം രാജൻ യജ് ജഗാദ ബൃഹസ്പതിഃ

ശക്രസ്യ നീതിം പ്രവദൻ വിദ്വാൻ ദേവപുരോഹിതഃ

8 സർവോപായൈർ നിഹന്തവ്യാഃ ശത്രുവഃ ശത്രുകർഷണ

പുരാ യുദ്ധാദ് ബലാദ് വാപി പ്രകർവന്തി തവാഹിതം

9 തേ വയം പാണ്ഡവധനൈഃ സർവാൻ സന്യജ്യ പാർഥിവാൻ

യദി താൻ യോധയിഷ്യാമഃ കിം വാ നഃ പരിഹാസ്യതി

10 അഹീൻ ആശീവിഷാൻ ക്രുദ്ധാൻ ദംശായ സമുപസ്ഥിതാൻ

കൃത്വാ കണ്ഠേ ച പൃഷ്ഠേ ച കഃ സമുത്സൃഷ്ടും അർഹതി

11 ആത്തശസ്ത്രാ രഥഗതാഃ കപിതാസ് താത പാണ്ഡവാഃ

നിഃശേഷം നഃ കരിഷ്യന്തി ക്രുദ്ധാ ഹ്യ് ആശീവിഷാ യഥാ

12 സംനഭോ ഹ്യ് അർജുനോ യാതി വിവൃത്യ പരമേഷ്യധീ

ഗാണധീവം മുഹൂർ ആദത്തേ നിഃശ്വസംശ് ച നിരീക്ഷതേ

13 ഗദാം ഗുർവീം സമുദ്യമ്യ ത്വരിതശ് ച വൃകോദരഃ

സ്വരഥം യോജയിത്യാശു നിര്യാത ഇതി നഃ ശ്രുതം

14 നകലഃ ഖഡ്ഗം ആദായ ചർമ ചാപ്യ് അഷ്ടചക്രകം

സഹദേവശ് ച രാജാ ച ചക്രർ ആകാരം ഇംഗിതൈഃ

15 തേ ത്വ് ആസ്ഥായ രഥാൻ സർവേ ബഹുശസ്ത്രപരിച്ഛദാൻ

അഭീഷ്ടനോ രഥപ്രാതാൻ സേനായോഗായ നിര്യയഃ
 16 ന ക്ഷംസ്യന്തേ തഥാസ്താഭീർ ജാതു വിപ്രകൃതാ ഹി തേ
 ദ്രൗപദ്യാഗ് ച പരിക്ലേശം കസ് തേഷാം ക്ഷന്തും അർഹതീ
 17 പുനർ ദീവ്യമ ഭദ്രം തേ വനവാസായ പാണ്ഡവൈഃ
 ഏവം ഏതാൻ വശേ കർതും ശക്ത്യാമോ ഭരതർഷഭ
 18 തേ വാ ദ്വാദശ വർഷാണി വയം വാ ദ്യുതനിർജ്ജിതാഃ
 പ്രവിശേമ മഹാരണ്യം അജിനൈഃ പ്രതിവാസിതാഃ
 19 ത്രയോദശം ച സജനേ അജ്ഞാതാഃ പരിവത്സരം
 ജ്ഞാതാഗ് ച പുനർ അന്യാനി വനേ വർഷാണി ദ്വാദശ
 20 നിവസേമ വയം തേ വാ തഥാ ദ്യുതം പ്രവർത്താം
 അക്ഷാൻ ഉപ്ലാപ്താ പുനർദ്യുതം ഇദം ദീവ്യന്തു പാണ്ഡവാഃ
 21 ഏതത് കൃത്യതമം രാജന് അസ്താകം ഭരതർഷഭ
 അയം ഹി ശക്തിർ വേദ സവിദ്യാം അക്ഷസമ്പദം
 22 ദ്രവ്യമൂലാ വയം രാജ്യേ മിത്രാണി പരിഗൃഹ്യ ച
 സാരവദ് വിപുലം സൈന്യം സത്കൃത്യ ച ദുരാസദം
 23 തേ ച ത്രയോദശേ വർഷേ പാരയിഷ്യന്തി ചേദ് വ്രതം
 ജേഷ്യാമസ് താൻ വയം രാജൻ രോചതാം തേ പരന്തപ
 24 ധൃതരാഷ്ട്ര ഉവാച
 ഇർണം പ്രത്യാനയസ്യൈതാൻ കാമം വ്യധൃഗതാൻ അപി
 ആഗച്ഛന്തു പുനർദ്യുതം ഇദം കർവന്തു പാണ്ഡവാഃ
 25 വൈശമ്പായന ഉവാച
 തതോ ദ്രോണഃ സോമദത്തോ ബാഹ്ലീകഗ് ച മഹാരഥഃ
 വിദുരോ ദ്രോണപുത്രഗ് ച വൈശ്യാപുത്രഗ് ച വീര്യവാൻ
 26 ഭൂരിശ്രവാഃ ശാന്തനവോ വികർണ്ണഗ് ച മഹാരഥഃ
 മാ ദ്യുതം ഇത്യ അഭാഷന്ത ശമോ ഽസ്ത്വ ഇതി ച സർവശഃ
 27 അകാമാനാം ച സർവേഷാം സുഹൃദാം അർഥദർശിനാം
 അകരോത് പാണ്ഡവാഹ്വാനം ധൃതരാഷ്ട്രഃ സുതപ്രിയഃ
 28 അഥാബ്രവീൻ മഹാരാജ ധൃതരാഷ്ട്രം ജനേശ്വരം
 പുത്രഹാർദദാദ് ധർമ്മയുക്തം ഗാന്ധാരി ശോകകർശിതാ
 29 ജാതേ ദുര്യോധനേ ക്ഷന്താ മഹാമതിർ അഭാഷന്ത
 നീയതാം പരലോകായ സാധ്യ് അയം കലപാംസനഃ
 30 വ്യനദജ് ജാതമാത്രോ ഹി ഗോമായുർ ഇവ ഭാരത
 അന്തോ നൃനം കലസ്യാസ്യ കരവസ് തൻ നിബോധത

31 മാ ബാലാനാം അശിഷ്ടാനാം അഭിമംസമാ മതിം പ്രഭോ
 മാ കലസ്യ ക്ഷയേ ഘോരേ കാരണം ത്വം ഭവിഷ്യസി
 32 ബദ്ധം സേതും കോ ന ഭിന്ദ്യാദ് യഥേച് ഛാന്തം ച പാവകം
 ശമേ യുതാൻ പുനഃ പാർഥാൻ കോപയേത് കോ ന ഭാരത
 33 സ്മരന്തം ത്വാം ആജമീഡ സ്മാരയിഷ്യാമ്യ് അഹം പുനഃ
 ശാസ്ത്രം ന ശാസ്ത്രി ദുർബ്ബദ്ധിം ശ്രേയസേ വേതരായ വാ
 34 ന വൈ വൃദ്ധോ ബാലമതിർ ഭവേദ് രാജൻ കഥം ചന
 ത്വന്നേത്രാഃ സതു തേ പുത്രാ മാ ത്വാം ദീർണ്ണാഃ പ്രഹാസിഷ്യഃ
 35 ശമേന ധർമ്മേണ പരസ്യ ബുദ്ധ്യഃ ജാതാ ബുദ്ധിഃ സാസ്തു തേ മാ പ്രതീപാ
 പ്രധംസിനീ ക്രൂരസമാഹിതാ ശ്രീർ; മൃദുപ്രൗഢാ ഗച്ഛതി പുത്രപൗത്രാൻ
 36 അഥാബ്രവീൻ മഹാരാജോ ഗാന്ധാരിം ധർമ്മദർശിനീം
 അന്തഃ കാമം കലസ്യാസ്തു ന ശക്ഷ്യാമി നിവാരിതം
 37 യഥേച്ഛതി തഥൈവസ്തു പ്രത്യാഗച്ഛതു പാണ്ഡവഃ
 പുനർദ്യുതം പ്രകർവതു മാമകാഃ പാണ്ഡവൈഃ സഹ

അധ്യായം 67

1 വൈശമ്പായന ഉവാച

തതോ വ്യധഗതം പാർഥം പ്രാതികാമീ യുധിഷ്ഠിരം
ഉവാച വചനാദ് രാജേന്താ ധൃതരാഷ്ട്രസ്യ ധീമതഃ

2 ഉപസ്തീർണാ സഭാ രാജന് അക്ഷാൻ ഉപ്ലാ യുധിഷ്ഠിര
ഏഹി പാണ്ഡവ ദീവ്യേതി പിതാ ത്യാം ആഹ ഭാരത

3 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

ധാതുർ നിയോഗാദ് ഭൂതാനി പ്രാപ്തവന്തി ശൂഭാശൂഭം
ന നിവൃത്തിസ് തയോർ അസ്തി ദേവിതവ്യം പുനർ യദി

4 അക്ഷദ്യുതേ സമാഹ്വാനം നിയോഗാത് സ്ഥവിരസ്യ ച
ജാനന് അപി ക്ഷയകരം നാതിക്രമിതും ഉത്സഹേ

5 വൈശമ്പായന ഉവാച

ഇതി ബ്രുവൻ നിവവൃതേ ഭ്രാതൃഭിഃ സഹ പാണ്ഡവഃ
ജാനംശ് ച ശകന്തേ മായാം പാർഥോ ദ്യുതം ഇയാത് പുനഃ

6 വിവിശ്രുസ് തേ സഭാം താം തു പുനർ ഏവ മഹാരഥാഃ
വ്യഥയന്തി സു ചേതാംസി സുഹൃദാം ഭരതർഷഭാഃ

7 യഥോപജോഷം ആസീനാഃ പുനർദ്യുതപ്രവൃത്തയേ
സർവലോകവിനാശായ ദൈവേനോപനിഹീഡിതാഃ

8 ശകനിർ ഉവാച

അമൃഞ്ചത് സ്ഥവിരോ യദ് വോ ധനം പുജിതം ഏവ തത്
മഹാധനം ശ്ലഹം ത്വ് ഏകം ശൃണു മേ ഭരതർഷഭ

9 വയം ദ്വാദശ വർഷാണി യഷ്ടാഭിർ ദ്യുതനിർജിതാഃ
പ്രവിശേമ മഹാരണ്യം രൗരവാജിനവാസസഃ

10 ത്രയോദശം ച സജനേ അജ്ഞാതാഃ പരിവത്സരം
ജ്ഞാതാശ് ച പുനർ അന്യാനി വനേ വർഷാണി ദ്വാദശ

11 അസ്മാഭിർ വാ ജിതാ യുധം വനേ വർഷാണി ദ്വാദശ
വസധ്യം കൃഷ്ണയാ സാർധം അജിനൈഃ പ്രതിവാസിതാഃ

12 ത്രയോദശേ ച നിർവൃത്തേ പുനർ ഏവ യഥോചിതം
സ്വരാജ്യം പ്രതിപത്തവ്യം ഇതരൈർ അഥ വേതരൈഃ

13 അനേന വ്യവസായേന സഹാസ്മാഭിർ യുധിഷ്ഠിര
അക്ഷാൻ ഉപ്ലാ പുനർദ്യുതം ഏഹി ദീവ്യസ്വ ഭാരത

14 സഭാസദ ഉഘഃ

അഹോ ധീഗ് ബാസവാ നൈനം ബോധയന്തി മഹദ് ഭയം

ബുദ്ധ്യോ ബോധ്യം ന ബുധ്യന്തേ സ്വയം ച ഭരതർഷഭഃ

15 വൈശമ്പായന ഉവാച

ജനപ്രവാദാൻ സുബഹുൻ ഇതി ശൃണ്വൻ നരാധിപഃ

ഹ്രിയാ ച ധർമ്മസംഗാച് ച പാർഥോ ദ്യുതം ഇയാത് പുനഃ

16 ജാനന് അപി മഹാബുദ്ധിഃ പുനർദ്യുതം അവർത്തയത്
അപ്യ് അയം ന വിനാശഃ സ്യാത് കരൂണാം ഇതി ചിന്തയൻ

17 യുധിഷ്ഠിര ഉവാച

കഥം വൈ മദ്രിയോ രാജാ സ്വധർമ്മം അനുപാലയൻ

ആഹുതോ വിനിവർത്തേത ദീവ്യാമി ശകനേ ത്വയാ

18 ശകനിർ ഉവാച

ഗവാശ്ചം ബഹുധേന്ദുകം അപര്യന്തം അജാവികം

ഗജാഃ കോശോ ഹിരണ്യം ച ദാസീദാസം ച സർവശഃ

19 ഏഷ നോ ഗ്ലഹ ഏവൈകോ വനവാസായ പാണ്ഡവഃ

യുധം വയം വാ വിജിതാ വസേമ വനം ആശ്രിതാഃ

20 അനേന വ്യവസായേന ദീവ്യാമ ഭരതർഷഭ

സമൃത്ക്ഷേപേണ ചൈകേന വനവാസായ ഭാരത

21 വൈശമ്പായന ഉവാച

പ്രതിജഗ്രാഹ തം പാർഥോ ഗ്ലഹം ജഗ്രാഹ സൗബലഃ

ജിതം ഇത്യ് ഏവ ശകനിർ യുധിഷ്ഠിരം അഭാഷത

അധ്യായം 68

1 വൈശമ്പായന ഉവാച

വനവാസായ ചക്രസ്തേ മതിം പാർഥാഃ പരാജിതാഃ

അജിനാന്യം ഉത്തരീയാണി ജഗൃഹുസ് ച യഥാക്രമം

2 അജിനൈഃ സംവൃതാൻ ദൃഷ്ട്വാ ഹൃതരാജ്യാൻ അരിന്ദമാൻ

പ്രസ്മിതാൻ വനവാസായ തതോ ദുഃശാസനോ ിബ്രുവീത്

3 പ്രവൃത്തം ധാർതരാഷ്ട്രസ്യ ചക്രം രാജേണാ മഹാത്മനഃ

പരാഭൃതാഃ പാണ്ഡുപുത്രാ വിപത്തിം പരമാം ഗതാഃ

4 അദ്യ ദേവാഃ സമ്പ്രയാതാഃ സമൈർ വർത്ഥഭിർ അസ്മമലൈഃ

ഗുണജ്യേഷ്ടാസ് തഥാ ജ്യേഷ്ഠാ ഭൂയാംസോ യദ് വയം പശൈഃ

5 നരകം പാതിതാഃ പാർഥാ ദീർഘകാലം അനന്തകം

സുഖാച് ച ഹീനാ രാജ്യാച് ച വിനഷ്ടാഃ ശാശ്വതീഃ സമാഃ

6 ബലേന മത്താ യേ തേ സ്മ ധാർതരാഷ്ട്രാൻ പ്രഹാസിഷ്ടഃ

തേ നിർജിതാ ഹൃതധനാ വനം ഏഷ്യന്തി പാണ്ഡവാഃ

7 ചിത്രാൻ സംനാഹാൻ അവമുഞ്ചതു ചൈഷ്വാഃ; വാസാംസി ദിവ്യാനി ച ഭാനമന്തി

നിവാസ്യന്താം ഭരതചർമാണി സർവേ; യഥാ ഗൃഹം സൗഖ്യലസ്യാഭ്യുപേതാഃ

8 ന സന്തി ലോകേഷു പുമാംസ ഈദൃശാഃ; ഇത്യ ഏവ യേ ഭാവിതബുദ്ധയഃ സദാ

ജ്ഞാസ്യന്തി തേ രത്നാനം ഇമേ ിദ്യ പാണ്ഡവാഃ; വിപര്യയേ ഷണ്ഡതിലാ

ഇവാഹലാഃ

9 അയം ഹി വാസോദയ ഈദൃശാനാം; മനസിനാം കൗരവ മാ ഭവേദ് വഃ

അദീക്ഷിതാനാം അജിനാനി യദ്വദ്; ബലീയസാം പശ്യത പാണ്ഡവാനാം

10 മഹാപ്രാജ്ഞഃ സോമകോ യജ്ഞസേനഃ; കന്യാം പാണ്ഡാലീം പാണ്ഡവേഭ്യഃ

പ്രദായ

അകാർഷിദ് വൈ ദൃഷ്ട്വതം നേഹ സന്തി; ക്ലീബാഃ പാർഥാഃ പതയോ യാജ്ഞ

സേന്യാഃ

11 സൂക്ഷ്മാൻ പ്രാവാരാൻ അജിനാനി ചോദിതാൻ; ദൃഷ്ട്വാരണ്യേ നിർധനാൻ

അപ്രതിഷ്ഠാൻ

കാം ത്വം പ്രീതിം ലപ്സ്യസേ യാജ്ഞസേനി; പതിം വൃണീഷ്യ യം ഇഹാന്യം

ഇച്ഛസി

12 ഏതേ ഹി സർവേ കരവഃ സമേതാഃ; ക്ഷാന്താ ദാന്താഃ സുദ്രവിണോപപന്നാഃ

ഏഷാം വൃണീഷ്യൈകതമം പതിത്വേ; ന ത്വാം തപേത് കാലവിപര്യയോ ിയം

13 യഥാഹലാഃ ഷണ്ഡതിലാ യഥാ ചർമ്മയോ ഗൃതാഃ

തഥൈവ പാണ്ഡവാഃ സർവേ യഥാ കാകയവാ അപി
14 കിം പാണ്ഡവാംസ് ത്വം പതിതാൻ ഉപാസ്തേ; മോഘഃ ശ്രമഃ ഷണ്ഡതിലാൻ
ഉപാസ്യ
ഏവം നൃശംസഃ പരുഷാണി പാർഥാൻ; അശ്രാവയദ് യുതരാഷ്ടസ്യ പുത്രഃ
15 തദ് വൈ ശ്രുത്വാ ഭീമസേനോ fത്യമർഷി; നിർഭർത്സ്യോച്ചൈസ് തം
നിഗൃഹ്യാവ രോഷാത്
ഉവാചേദം സഹസൈവോപഗമ്യ; സിംഹോ യഥാ ഹൈമവതഃ ശ്രഗാലം
16 ഭീമസേന ഉവാച
ശ്രൂ പാപജനൈർ ജുഷും അക്രതാർഥം പ്രഭാഷസേ
ഗാന്ധാരവിദ്യയാ ഹി ത്വം രാജമധ്യേ വികത്മസേ
17 യഥാ തുദസി മർമാണി വാക്ശരൈർ ഇഹ നോ ഭൃശം
തഥാ സ്റ്റാരയിതാ തേ fഹം കൃന്തൻ മർമാണി സംയുഗേ
18 യേ ച ത്വാം അനുവർതന്തേ കാമലോഭവശാന്തഗാഃ
ഗോപ്താരഃ സാനബന്ധാംസ് താൻ നേഷ്യാമി യമസാദനം
19 വൈശമ്പായന ഉവാച
ഏവം ബ്രുവാണം അജിനൈർ വിവാസിതഃ; ദുഃഖാഭിഭൂതം പരിനൃത്യതി സു
മധ്യേ കരൂണാം ധർമ്മനിബദ്ധമാർഗം; ഗൗർ ഗൗർ ഇതി സ്റ്റാഹ്യൻ മുക്തലജ്ജഃ
20 ഭീമസേന ഉവാച
നൃശംസം പരുഷം ശ്രൂം ശക്യം ദുഃശാസന ത്വയാ
നികൃത്യാ ഹി ധനം ലബ്ധ്യാ കോ വികത്ഥിതു അർഹതി
21 മാ ഹ സ്ത സുകൃതാംൽ ലോകാൻ ഗച്ഛേത് പാർഥോ വൃകോദരഃ
യദി വക്ഷസി ഭിത്ത്വാ തേ ന പിബേച്ഛേ ചോണിതം രണേ
22 ധാർതരാഷ്ട്രാൻ രണേ ഹത്വാ മിഷ്യാതാം സർവധന്വിനാം
ശമം ഗന്താസ്മി നചിരാത് സത്യം ഏതദ് ബ്രവീമി വഃ
23 വൈശമ്പായന ഉവാച
തസ്യ രാജാ സിംഹപതേഃ സഖേലം; ദുര്യോധനോ ഭീമസേനസ്യ ഹർഷാത്
ഗതിം സ്വഗത്യാനചകാര മന്ദോ; നിർഗച്ഛതാം പാണ്ഡവാനാം സഭായാഃ
24 നൈതാവതാ കൃതം ഇത്യ അബ്രവീത് തം; വൃകോദരഃ സംനിവൃത്താർധകായഃ
ശീഘ്രം ഹി ത്വാ നിഹതം സാനബന്ധം; സംസ്റ്റാര്യാഹം പ്രതിവക്ഷ്യാമി മുഃഃ
25 ഏതത് സമീക്ഷ്യാത്മനി ചാവമാനം; നിയമ്യ മന്യം ബലവാൻ സ മാനി
രാജാനഗഃ സംസദി കൗരവാണാം; വിനിഷ്ഠമൻ വാക്യം ഉവാച ഭീമഃ
26 അഹം ദുര്യോധനം ഹന്താ കർണം ഹന്താ ധനഞ്ജയഃ
ശകുനിം ചാക്ഷുകിതവം സഹദേവോ ഹനിഷ്യതി

27 ഇദം ച ഭൂയോ വക്ഷ്യാമി സഭാമധ്യേ ബൃഹദ് വചഃ
 സത്യം ദേവാഃ കരിഷ്യന്തി യൻ നോ യുദ്ധം ഭവിഷ്യതി
 28 സുയോധനം ഇമം പാപം ഹന്താസ്മി ഗദയാ യുധി
 ശിരഃ പാദേന ചാസ്യാഹം അധിഷ്ടാസ്യാമി ഭൂതലേ
 29 വാക്യശ്ചൂരസ്യ ചൈവാസ്യ പരഷസ്യ ദുരാത്മനഃ
 ദുഃശാസനസ്യ ത്വധിരം പാതാസ്മി മുഗരാധ് ഇവ
 30 അർജുന ഉവാച

നൈവ വാചാ വ്യവസിതം ഭീമ വിജ്ഞായതേ സതാം
 ഇതശ് ചതുർദശേ വർഷേ ദൃഷ്ടാരോ യദ് ഭവിഷ്യതി
 31 ദുര്യോധനസ്യ കർണസ്യ ശകന്യേശ് ച ദുരാത്മനഃ
 ദുഃശാസനചതുർഥാനാം ഭൂമിഃ പാസ്യതി ശോണിതം
 32 അസ്യയിതാരം വക്താരം പ്രസൃഷ്ടാരം ദുരാത്മനാം
 ഭീമസേന നിയോഗാത് തേ ഹന്താഹം കർണം ആഹവേ

33 അർജുനഃ പ്രതിജാനീതേ ഭീമസ്യ പ്രിയകാമ്യയാ
 കർണം കർണാനുഗാംശ് ചൈവ രണേ ഹന്താസ്മി പത്രിഭിഃ
 34 യേ ചാന്യേ പ്രതിയോത്സ്യന്തി ബുദ്ധിമോഹേന മാം നൃപാഃ
 താംശ് ച സർവാഞ് ശന്തൈർ ബാണൈർ നേതാസ്മി യമസാദനം
 35 ചലേദ് ധി ഹിമവാൻ സ്ഥാനാൻ നിഷ്പ്രഭഃ സ്യാദ് ദിവാകരഃ
 ശൈത്യം സോമാത് പ്രണശ്യേത മത്സത്യം വിചലേദ് യദി
 36 ന പ്രദാസ്യതി ചേദ് രാജ്യം ഇതോ വർഷേ ചതുർദശേ
 ദുര്യോധനോ ഹി സത്കൃത്യ സത്യം ഏതദ് ഭവിഷ്യതി
 37 വൈശമ്പായന ഉവാച

ഇത്യ് ഉക്തവതി പാർഥേ തു ശ്രീമാൻ മാദ്രവതീസുതഃ
 പ്രഗൃഹ്യ വിപുലം ബാഹും സഹദേവഃ പ്രതാപവാൻ
 38 സൗബലസ്യ വധം പ്രേപ്സൂർ ഇദം വചനം അബ്രുവീത്
 ക്രോധസംരക്തനയനോ നിഃശ്വസന് ഇവ പനശഃ
 39 അക്ഷാൻ യാൻ മന്യസേ മൂഢഃ ഗാന്ധാരാണാം യശോഹര
 നൈതേ ിക്ഷാ നിശിതാ ബാണാസ് ത്വയൈതേ സമരേ വൃതാഃ
 40 യഥാ ചൈവോക്തവാൻ ഭീമസ് ത്വാം ഉദ്ദിശ്യ സബാസവം
 കർതാഹം കർമ്മണസ് തസ്യ കരു കാര്യാണി സർവശഃ
 41 ഹന്താസ്മി തരസാ യുദ്ധേ ത്വാം വിക്രമ്യ സബാസവം
 യദി സ്ഥാസ്യസി സംഗ്രാമേ ക്ഷത്രധർമ്മേണ സൗബല
 42 സഹദേവവചഃ ശ്രുത്വാ നകുലോ ിപി വിശാം പതേ

ദർശനീയതമോ നൃണാം ഇദം വചനം അബ്രവീത്
 43 സുതേയം യജ്ഞസേനസ്യ ദൃതേ fസ്തിൻ യുതരാഷ്ട്രജൈഃ
 ധൈർ വാചഃ ശ്രാവിതാ രൂക്ഷാഃ സ്ഥിതൈർ ദുര്യോധനപ്രിയേ
 44 താൻ ധർതരാഷ്ട്രാൻ ദുർവൃത്താൻ മുരൂർഷ്വൻ കാലചോദിതാൻ
 ദർശയിഷ്യാമി ഭൂയിഷ്ടം അഹം വൈവസ്വതക്ഷയം
 45 നിദേശാദ് ധർമരാജസ്യ ദ്രൗപദ്യാഃ പദവീം ചരൻ
 നിർധർതരാഷ്ട്രാം പൃഥിവീം കർതാസ്തി നചിരാദ് ഇവ
 46 ഏവം തേ പുരുഷവ്യാഘ്രോഃ സർവേ വ്യായതബാഹവഃ
 പ്രതിജ്ഞാ ബഹുലാഃ കൃത്യാ യുതരാഷ്ട്രം ഉപാഗമൻ

അധ്യായം 69

1 [യ്]

ആമന്ത്രയാമി ഭരതാംസ് തഥാ വൃദ്ധം പിതാ മഹം
 രാജാനം സോമദന്തം ച മഹാരാജം ച ബാഹ്ലികം
 2 ദ്രോണം കൃപം നൃപാംഗ് ചാന്യാൻ അശ്വത്ഥാമാനം ഏവ ച
 വിദൂരം യുതരാഷ്ട്രം ച ധർതരാഷ്ട്രാംഗ് ച സർവശഃ
 3 യുയുത്സം സഞ്ജയം ചൈവ തഥൈവാനന്യാൻ സഭാ സഭഃ
 സർവാനു ആമന്ത്ര്യ ഗച്ഛാമി ദ്രഷ്ട്യാസ്മി പുനർ ഏത്യ വഃ

4 [വ്]

ന ച കിം ചിത് തദോച്ചസ് തേ ഹ്രിയാ സന്തോ യുധിഷ്ടിരം
 മനോഭിർ ഏവ കല്യാണം ദധ്യുസ് തേ തസ്യ ധീമതഃ

5 [വി]

ആര്യാ പൃഥാ രാജപുത്രി നാരണ്യം ഗന്തം അർഹതി
 സുകമാരീ ച വൃദ്ധാ ച നിത്യം ചൈവ സുഖോചിതാ
 6 ഇഹ വത്യതി കല്യാണീ സത്കൃതാ മമ വേശ്മനി
 ഇതി പാർഥാ വിജാനീധ്യം അഗദം വോ ഽസ്മു സർവശഃ
 7 യുധിഷ്ടിര വിജാനീഹി മമേദം ഭരതർഷഭ
 നാധർമേണ ജിതഃ കശ് ചിദ് വ്യഥതേ വൈ പരാജയാത്
 8 ത്വം വൈ ധർമാൻ വിജാനീഷേ യുധാം വേത്താ ധനഞ്ജയഃ
 ഹന്താരിണാം ഭീമസേനോ നകലസ് ത്വ് അർഥസംഗ്രഹീ
 9 സംയന്താ സഹദേവസ് തു ധൗമ്യോ ബ്രഹ്മവിദ് ഉത്തമഃ
 ധർമാർഥകശലാ ചൈവ ദ്രൗപദീ ധർമചാരിണീ
 10 അന്യോന്യസ്യ പ്രിയഃ സർവേ തഥൈവ പ്രിയവാദിനഃ
 പരൈർ അഭേദ്യാഃ സതുഷ്ടാഃ കോ വോ ന സ്പഹയേദ് ഇഹ
 11 ഏഷ വൈ സർവകല്യാണഃ സമാധിസ് തവ ഭാരത
 നൈനം ശത്രുർ വിഷഹതേ ശക്രേണാപി സമോ ഽച്യുത
 12 ഹിമവത്യ് അനുശിഷ്ടോ ഽസി മേരുസാവർണിനാ പുരാ
 ദ്വൈപായനേന കൃഷ്ണേന നഗരേ വാരണാവതേ
 13 ദൃഗ്മുതംഗേ ച രാമേണ ദൃഷദ്വത്യാം ച ശംഭുനാ
 അശ്രൗഷീർ അസിതസ്യാപി മഹർഷേർ അഞ്ജനം പ്രതി
 14 ദൃഷ്ട്വാ സദാ നാരദസ്യ ധൗമ്യസ് തേ ഽയം പുരോഹിതഃ
 മാ ഹാർഷിഃ സാമ്പരായേ ത്വം ബുദ്ധിം താം ഋഷിപുജിതാം
 15 പുത്രൂരവസം ഐലം ത്വം ബുദ്ധ്യാ ജയസി പാണ്ഡവ

ശക്ത്യാ ജയസി രാജേന്താ fന്യാൻ ജഷീൻ ധർമോപസേവയാ
 16 ഐന്ദ്രേ ജയേ ധൃതമനാ യാമ്യേ കോപവിധാരണേ
 വിസർഗേ ചൈവ കൗബേരേ വാരുണേ ചൈവ സംയമേ
 17 ആത്മപ്രദാനം സൗമ്യ ത്വം അദ്ഭ്യശ് ചൈവോപജീവനം
 ഭ്രമേഃ ക്ഷമാ ച തേജോ ച സമഗ്രം സൂര്യമണ്ഡലാത്
 18 വായോർ ബലം വിദ്ധി സ ത്വം ഭൂതേഭ്യശ് ചാത്മസംഭവം
 അഗദം വോ fസ്തു ഭദ്രം വോ ദ്രക്ഷ്യാമി പുനരാഗതാൻ
 19 ആപദ് ധർമ്മാർഥകൃച്ഛേഷു സർവകാര്യേഷു വാ പുനഃ
 യഥാവത് പ്രതിപദ്യേഥാഃ കാലേ കാലേ യുധിഷ്ഠിര
 20 ആപുഷ്ടോ fസീഹ കൗന്തേയ സ്വസ്തി പ്രാപ്തഹി ഭാരത
 കൃതാർഥം സ്വസ്തിമന്തം ത്വം ദ്രക്ഷ്യാമഃ പുനരാഗതം
 21 [വ]

ഏവം ഉക്തസ് തഥേത്യ് ഉക്ത്വാ പാണ്ഡവഃ സത്യവിക്രമഃ
 ഭീഷ്മദ്രോണൗ നമസ്കൃത്യ പ്രാതിഷ്ഠത യുധിഷ്ഠിരഃ

അധ്യായം 70

1 [വി]

തസ്തിൻ സമ്പ്രസമിതേ കൃഷ്ണാ പൃഥാം പ്രാപ്യ യശസിനിം
ആപ്ലുച്ഛദ് ഭൃശദുഃഖാർതാ യാശ് ചാന്യാസ് തത്ര യോഷിതഃ
2 യഥാർഹം വന്ദനാശ്ലേഷാൻ കൃത്വാ ഗന്തും ഇയേഷ സാ
തതോ നിനാദഃ സുമഹാൻ പാണ്ഡവാനഃ പുരേ ദഭവത്
3 കന്തി ച ഭൃശസന്തപ്താ ദ്രുപദീം പ്രേക്ഷ്യ ഗച്ഛതീം
ശോകവിഹ്വലയാ വാചാ കൃച്ഛാദ് വചനം അബ്രവീത്
4 വത്സേ ശോകോ ന തേ കാര്യഃ പ്രാപ്യേദം വ്യസനം മഹത്
സ്ത്രീ ധർമാണാം അഭിജ്ഞാസി ശീലാചാരവതീ തഥാ
5 ന ത്യാം സന്ദേഷ്യം അർഹാമി ഭർതൃൻ പ്രതി ശുചിസ്തൃതേ
സാധി ഗുണസമാധാനൈർ ഭൃഷിതം തേ കലദ്വയം
6 സഭാഗ്യാഃ കുരവശ് ചേമേ യേ ന ദഗ്ധാസ് ത്വയാനഗേ
അരിഷ്ടം വ്രജ പന്ഥാനം മദ് അന്ധയാന ബൃഹ്ണിതാ
7 ഭാവിന്യ് അർഥേ ഹി സത് സ്ത്രീണാം വൈക്ലവ്യം നോപജായതേ
ഗൃഹധർമാഭിഗൃഹ്ണാ ച ശ്രേയോ ക്ഷിപ്രം അവാപ്സ്യസി
8 സഹദേവശ് ച മേ പുത്രഃ സദാവേക്ഷ്യോ വനേ വസൻ
യഥേദം വ്യസനം പ്രാപ്യ നാസ്യ സീദേൻ മഹൻ മനഃ
9 തഥേത്യ് ഉക്ത്വാ തു സാ ദേവീ സ്രവൻ നേത്രജലാവിലാ
ശോണിതാക്കൈക വസനാ മുക്തകേശ്യ് അഭിനിര്യയൗ
10 താം ക്രോശന്തീം പൃഥാ ദുഃഖാദ് അനുവവ്രാജ ഗച്ഛതീം
അഥാപശ്യത് സുതാൻ സർവാൻ ഹൃതാഭരണ വാസസഃ
11 അരുചർമാവൃത തന്തൃൻ ഹ്രിയാ കിം ചിദ് അവാങ്മുഖാൻ
പരൈഃ പരിതാൻ സംഹൃഷ്ടൈഃ സുഹൃദ്ഭിശ് ചാനശോചിതാൻ
12 തദവസ്ഥാൻ സുതാൻ സർവാൻ ഉപസൃത്യതിവത്സലാ
സസ്വജാനാവദച്ഛോകാത് തത് തദ് വിലപതീ ബഹു
13 കഥം സദ് ധർമചാരിത്രവൃത്തസമിതി വിഭൃഷിതാൻ
അക്ഷുദ്രാൻ ദൃശ്യഭക്താംശ് ച ദൈവതേജ്യാ പരാൻ സദാ
14 വ്യസനം വഃ സമഭ്യാഗാത് കോ ദ്യം വിധിവിപര്യയഃ
കന്യാപധ്യാനജം ചേദം ആഗോ പശ്യാമി വോ ധിയാ
15 സ്യാത് തു മദ്ഭാഗ്യദോഷോ ദ്യം യാഹം യുഷ്മാൻ അജീജനം
ദുഃഖായാസ ഭൃജോ ദ്യത്യർഥം യുക്താൻ അപ്യ് ഉത്തമൈർ ഗുണൈഃ
16 കഥം വത്സ്യഥ ദുർഗേഷ്യ വനേഷ്യ് ജുദ്ധിവിനാകൃതാഃ

വീര്യസത്യാബലോത്സാഹ തേജോഭീർ അക്രശാഃ കൃശാഃ
 17 യദ്യ് ഏതദ് അഹം അജ്ഞാസ്യം വനവാസോ ഹി വോ ധ്രുവം
 ശതശൃംഗാൻ മൃതേ പാണ്ഡു നാഗമിഷ്യം ഗജാഹൃയം
 18 ധന്യം വഃ പിതരം മന്യേ തപോ മേധാനിതം തമാ
 യഃ പുത്രാധിം അസമ്പ്രാപ്യ സ്വർഗ്ഗേഷ്ഠാം അകരോത് പ്രിയാം
 19 ധന്യാം ചാതീന്ദ്രിയജ്ഞാനാം ഇമാം പ്രാപ്താം പരാം ഗതിം
 മന്യേ ദ്വിദ്യ മാന്ദ്രീം ധർമ്മജ്ഞാം കല്യാണീം സർവമൈവ ഹി
 20 രത്യാ മത്യാ ച ഗത്യാ ച യയാഹം അഭിസന്ധിതാ
 ജീവിതപ്രിയതാം മഹ്യം ധീഗ് ഇമാം ക്ലേശഭാഗിനീം
 21 ഏവം വിലപതീം കന്തീം അഭിസാന്ത്യ പ്രനമ്യ ച
 പാണ്ഡവാ വിഗതാനന്ദാ വനായൈവ പ്രവവ്രജഃ
 22 വിദുരാദയഗ് ച താം ആർതാം കന്തീം ആശ്വാസ്യ ഹേതുഭിഃ
 പ്രാവേശയൻ ഗൃഹം ക്ഷത്തുഃ സ്വയം ആർതതരാഃ ശന്നൈഃ
 23 രാജാ ച ധൃതരാഷ്ട്രഃ സ ശോകാകലിത ചേതനഃ
 ക്ഷത്തുഃ സന്വേഷയാം ആസ ശീഘ്രം ആഗമ്യതാം ഇതി
 24 തതോ ജഗാമ വിദുരോ ധൃതരാഷ്ട്ര നിവേശനം
 തം പര്യപ്ലുതത് സംവിശ്നോ ധൃതരാഷ്ട്രോ നരാധീപഃ

അധ്യായം 71

1 [ധ]

കഥം ഗച്ഛതി കൗന്തേയോ ധർമ്മരാജോ യുധിഷ്ഠിരഃ
 ഭീമസേനഃ സവ്യസാചീ മാദ്രീപുത്രൗ ച താവ് ഉഭൗ
 2 ധൗമ്യുസ് ചൈവ കഥം ക്ഷത്തർ ദ്രൗപദീ വാ തപസിനി
 ശ്രോതുഃ ഇച്ഛാമ്യ് അഹം സർവം തേഷാം അംഗവിചേഷിതം

3 [വി]

വസ്ത്രേണ സംവൃത്യ മുഖം കുന്തീപുത്രോ യുധിഷ്ഠിരഃ
 ബാഹു വിശാലൗ കൃത്വാ തു ഭീമോ ഗച്ഛതി പാണ്ഡവഃ
 4 സികതാ വപൻ സവ്യസാചീ രാജാനം അനുഗച്ഛതി
 മാദ്രീപുത്രഃ സഹദേവോ മുഖം ആലിപ്യ ഗച്ഛതി
 5 പാണ്ഡുപലിപ്ത സർവാംഗോ നകലസ് ചിത്തവിഹലഃ
 ദർശനീയതമോ ലോകേ രാജാനം അനുഗച്ഛതി
 6 കൃഷ്ണാ കേശൈഃ പ്രതിച്ഛാദ്യ മുഖം ആയതലോചനാ
 ദർശനീയാ പ്രത്ഥതീ രാജാനം അനുഗച്ഛതി
 7 ധൗമ്യോ യാമ്യാനി സാമാനി രൗദ്രാണി ച വിശാം പതേ
 ഗായൻ ഗച്ഛതി മാർഗേഷു കശാൻ ആദായ പാണിനാ

8 [ധ്ര]

വിവിധാന്യ് ഇഹ രൂപാണി കൃത്വാ ഗച്ഛന്തി പാണ്ഡവാഃ
 തൻ മമാചക്ഷ്യ വിദൂര കന്യാദ് ഏവം വ്രജന്തി തേ

9 [വി]

നികൃതസ്യാപി തേ പുത്രൈർ ഹൃതേ രാജ്യേ ധനേഷു ച
 ന ധർമ്മാച് ചലതേ ബുദ്ധിർ ധർമ്മരാജസ്യ ധീമതഃ
 10 യോ ിസൗ രാജാ ഘൃണീ നിത്യം ധാർതരാഷ്ട്രേഷു ഭാരത
 നികൃത്യാ ശ്രോധസന്തപ്തോ നോന്വിലയതി ലോചനേ
 11 നാഹം ജനം നിർദഹേയം ദൃഷ്ട്വാ ഘോരേണ ചക്ഷുഷാ
 സ പിധായ മുഖം രാജാ തസ്മാദ് ഗച്ഛതി പാണ്ഡവഃ
 12 യഥാ ച ഭീമോ വ്രജന്തി തൻ മേ നിഗദതഃ ശൃണ
 ബാഹോർ ബലേ നാസ്തി സമോ മമേതി ഭരതർഷഭ
 13 ബാഹു വിശാലൗ കൃത്വാ തു തേന ഭീമോ ിപി ഗച്ഛതി
 ബാഹു ദർശയമാനോ ഹി ബാഹുദ്രവിണ ദർപിതഃ
 ചികീർഷൻ കർമ്മ ശത്രുഭ്യോ ബാഹുദ്രവ്യാനുരൂപതഃ
 14 പ്രദിശന് ശരസമ്പാതാൻ കുന്തീപുത്രോ ിർജ്ജുനസ് തദാ

സിക്താ വപൻ സവ്യസാചി രാജാനം അനുഗച്ഛതി
 15 അസക്താ: സിക്താസ് തസ്യ യഥാ സമ്പ്രതി ഭാരത
 അസക്തം ശരവർഷാണി തഥാ മോക്ഷ്യതി ശത്രുഷു
 16 ന മേ കശ് ചിദ് വിജാനീയാൻ മുഖം അദ്വേതി ഭാരത
 മുഖം ആലിപ്യ തേനാസൗ സഹദേവോ ിപി ഗച്ഛതി
 17 നാഹം മനാംസ്യ് ആദദേയം മാർഗേ സ്ത്രീണാം ഇതി പ്രഭോ
 പാംസുപചിത സർഗാംഗോ നകലസ് തേന ഗച്ഛതി
 18 ഏകവസ്ത്രാ ഇ അദതി മുക്തകേശി രജസ്വലാ
 ശോനിതാക്താർദ്ര വസനാ ദ്രൗപദീ വാക്യം അബ്രവീത്
 19 യതക്രതേ ിഹം ഇമാം പ്രാപ്താ തേഷാം വർഷേ ചതുർദശേ
 ഹതപത്യാ ഹതസുതാ ഹതബന്ധുജനപ്രിയാ:
 20 ബന്ധുശോനിത ദിഗ്ധാംഗ്യോ മുക്തകേശ്യോ രജസ്വലാ:
 ഏവം കൃതോദകാ നാര്യ: പ്രവേക്ഷ്യന്തി ഗജാഹവയം
 21 കൃത്യാ ഇ നൈരൂതാൻ ദർഭാൻ ഘോരോ ധൗമ്യ: പുരോഹിത:
 സാമാനി ഗായൻ യാമ്യാനി പുരതോ യതി ഭാരത
 22 ഹതേഷു ഭാരതേഷ് ആജൗ കുരൂണാം ഗുരവസ് തദാ
 ഏവം സാമാനി ഗാസ്യന്തിത്യ് ഉക്ത്യാ ധൗമ്യോ ിപി ഗച്ഛതി
 23 ഹാഹാ ഗച്ഛന്തി നോ നാഥാ: സമവേക്ഷധം ഈദൃശം
 ഇതി പൗരാ: സുദുഃഖാർതാ: ക്രോശന്തി സു സമന്തത:
 24 ഏവം ആകാര ലിംഗൈസ് തേ വ്യവസായം മനോഗതം
 കഥയന്ത: സു കൗന്തേയാ വനം ജശൂർ മനസിന:
 25 ഏവം തേഷു നരാഗ്ര്യേഷു നിര്യത്യു ഗജസാഹവയാത്
 അനഭ്രേ വിദ്യുതസ് ചാസൻ ഭൂമിസ് ച സമകമ്പത
 26 രാഹുർ അഗ്രസദ് ആദിത്യം അപർവണി വിശാം പതേ
 ഉൽകാ ചാപ്യ് അപസവ്യം ഇ പുരം കൃത്യാ വ്യശീര്യത
 27 പ്രവ്യാഹരന്തി ക്രവ്യാദാ ഗൃഗൃഗോമായുവായസാ:
 ദേവായതനചൈത്യേഷു പ്രാകാരാട്ടാലകേഷു ച
 28 ഏവം ഏതേ മഹോത്പാതാ വനം ഗച്ഛതി പാണ്ഡവേ
 ഭാരതാനാം അഭാവായ രാജൻ ദൂർമന്ത്രിതേ തവ
 29 നാരദസ് ച സഭാമധ്യേ കുരൂണാം അഗ്രത: സ്ഥിത:
 മഹർഷിഭി: പരിവൃതോ രൗദ്രം വാക്യം ഉവാച ഹ
 30 ഇതസ് ചതുർദശേ വർഷേ വിനക്ഷ്യന്തീഹ കൗരവാ:
 ദുര്യോധനാപരാധേന ഭീമാർജുനബലേന ച

31 ഇത്യ് ഉക്ത്വാ ദിവം ആക്രമ്യ ക്ഷിപ്രം അന്തരധീയത
 ബ്രഹ്മീം ശ്രിയം സുവിപുലാം ബിഭ്രദ് ദേവർഷിസന്തമഃ
 32 തതോ ദുര്യോധനഃ കർണം ശകുനിശ് ചാപി സൗബലഃ
 ദ്രോണം ദ്വിപം അമന്യന്ത രാജ്യം ചാസ്മൈ ന്യവേദയൻ
 33 അഥാബ്രുവീത് തതോ ദ്രോണോ ദുര്യോധനം അമർഷണം
 ദുഃശാസനം ച കർണം ച സർവാൻ ഏവ ച ഭാരതാൻ
 34 അവധ്യാൻ പാണ്ഡവാൻ ആഹൂർ ദേവപുത്രാൻ ദ്വിജാതയഃ
 അഹം ഇ ശരണം പ്രാപ്താൻ വർതമാനോ യഥാബലം
 35 ഗതാൻ സർവാത്മനാ ഭക്ത്യാ ധാർതരസ്ത്യാൻ സരാജകാൻ
 നോത്സഹേ സമഭിത്യജ്ജം ദൈവമൂലം അതഃ പരം
 36 ധർമതഃ പാണ്ഡുപുത്രാ വൈ വനം ഗച്ഛന്തി നിർജീതാഃ
 തേ ച ദ്വാദശ വർഷാണി വനേ വത്സ്യന്തി കൗരവാഃ
 37 ചരിതബ്രഹ്മ ചര്യാശ് ച ക്രോധാമർഷവശാനഗാഃ
 വൈരം പ്രത്യാനയിഷ്യന്തി മമ ദുഃഖായ പാണ്ഡവാഃ
 38 മയാ ഇ ഭ്രംശിതോ രാജ്യാദ് ദ്രുപദഃ സഖിവിഗ്രഹേ
 പുത്രാർഥം അയജത് ക്രോധാദ് വധായ മമ ഭാരത
 39 യാജോപയാജ തപസാ പുത്രം ലേഭേ സ പാവകാത്
 ധൃഷ്ടദ്യുമ്നം ദ്രൗപദീം ച വേദീമധ്യാത് സുമധ്യമാം
 40 ജ്യാലാ വർണോ ദേവദത്തോ ധനുഷ്യാൻ കവചീ ശരീ
 മർത്യധർമതയാ തസ്യാദ് ഇതി മാം ഭയം ആവിശത്
 41 ഗതോ ഹി പക്ഷതാം തേഷാം പാർഷതഃ പുരുഷർഷഭഃ
 സൃഷ്ട പ്രാണോ ഭൃഗതരം തസ്യാദ് യോത്സ്യേ തവാരിഭിഃ
 42 മദ്വധായ ശ്രുതോ ഹ്യ് ഏഷ ലോകേ ചാപ്യ് അതിവിശ്രുതഃ
 ന്നം സോ ിയം അനുപ്രാപ്തസ് ത്വത്കൃതേ കാലപര്യയഃ
 43 ത്വരിതാഃ കരുത ശ്രേയോ നൈതദ് ഏതാവതാ കൃതം
 മൂഹൂർതം സുഖം ഏവൈതത് താലച് ഛായേവ ഹൈമനീ
 44 യജധം ച മഹായജൈന്തർ ഭോഗാൻ അശ്ലീത ദത്തച
 ഇതശ് ചതുർദശേ വർഷേ മഹത് പ്രാപ്തഥ വൈശസം
 45 ദുര്യോധന നിശമ്യേതത് പ്രതിപദ്യ യഥേച്ഛസി
 സാമ വാ പാണ്ഡവേയേഷു പ്രയുജ്ഷ്യ യദി മന്യസേ
 46 [വ]

ദ്രോണസ്യ വചനം ശ്രുത്വാ ധൃതരാഷ്ട്രോ ിബ്രവീദ് ഇദം
 സമ്യഗ് ആഹ ഗുരുഃ ക്ഷന്തർ ഉപാവർതയ പാണ്ഡവാൻ

47 യദി വാ ന നിവർത്തന്തേ സത്കൃതാ യാതു പാണ്ഡവാഃ
സ ശശ്വരഥപാദാതാ ഭോഗവന്തസ് ച പുത്രകാഃ

അധ്യായം 72

1 [വി]

വനം ഗതേഷു പാർഥേഷു നിർജീതേഷു ദുരോദരേ
ധൃതരാഷ്ട്രം മഹാരാജ തദാ ചിന്താ സമാവിശത്
2 തം ചിന്തയാനം ആസീനം ധൃതരാഷ്ട്രം ജനേശ്വരം
നിഃശ്വസന്തം അനേകാഗ്രം ഇതി ഹോവാച സഞ്ജയഃ

3 അവാപ്യ വസുസമ്പൂർണാം വസുധാം വസുധാധിപ
പ്രവ്രാജ്യ പാണ്ഡവാൻ രാജ്യാദ് രാജൻ കിം അനുശോചസി

4 [ധ]

അശോച്യം തു കൃതസ് തേഷാം യേഷാം വൈരം ഭവിഷ്യതി
പാണ്ഡവൈർ യുദ്ധശൗണ്ഡൈർ ഹി മിത്രവദ്ഭീർ മഹാരഥൈഃ

5 [സ്]

തവേദം സുകൃതം രാജൻ മഹദ് വൈരം ഭവിഷ്യതി
വിനാശഃ സർവലോകസ്യ സാനുബന്ധോ ഭവിഷ്യതി
6 വാര്യമാണോ ിപി ഭീഷ്മേണ ദ്രോണേന വിദുരേണ ച
പാണ്ഡവാനാം പ്രിയം ഭാര്യം ദ്രുപദീം ധർമ്മചാരിണീം
7 പ്രാഹിണോദ് ആനയേഹേതി പുത്രോ ദുര്യോധനസ് തവ
സൃതപുത്രം സുമന്ദാത്മാ നിർലജ്ജഃ പ്രാതികാമിനം

8 [ധൃ]

യസ്മൈ ദേവാഃ പ്രയച്ഛന്തി പുരുഷായ പരാഭവം
ബുദ്ധിം തസ്യാപകർഷന്തി സോ ിപാചീനാനി പശ്യതി
9 ബുദ്ധൗ കല്പഷ ഭൂതായാം വിനാശേ പ്രത്യുപസമിതേ
അനയോ നയസങ്കാശോ ഹൃദയാൻ നാപസർപതി
10 അനർഥാശ് ചാർഥരൂപേണ അർഥാശ് ചാനർഥ രൂപിണഃ
ഉത്തിഷ്ഠന്തി വിനാശാന്തേ നരം തച് ചാസ്യ രോചതേ
11 ന കാലോ ദണ്ഡം ഉദ്യമ്യ ശിരോ കൃന്തതി കസ്യ ചിത്
കാലസ്യ ബലം ഏതാവദ് വിപരീതാർഥ ദർശനം

12 ആസാദിതം ഇദം ഘോരം തുമുലം ലോമഹർഷണം
പാഞ്ചാലീം അപകർഷദ്ഭിഃ സഭാമധ്യേ തപസിനീം
13 അയോനിജാം രൂപവതീം കലേ ജാതാം വിഭാവരീം
കോ ന താം സർവധർമ്മജ്ഞാം പരിഭ്രൂയ യശസിനീം

14 പര്യാനയേത് സഭാമധ്യം ഋതേ ദുർദ്യുത ദേവിനം
സ്മി ധർമ്മിണീം വരാഭോഹാം ശോനിതേന സമുക്ഷിതാ

15 ഏകവസ്ത്രാം ച പാഞ്ചാലീം പാണ്ഡവാനു അഭ്യവേക്ഷതിം
 ഹൃതസ്യാൻ ഭൃഷ്ടചിത്താംസ് താൻ ഹൃതദാരാൻ ഹൃതശ്രിയഃ
 16 വിഹീനാൻ സർവകാമേഭ്യോ ദാസഭാവവശം ഗതാൻ
 ധർമ്മപാശപരിക്ഷിപ്താൻ അശക്താൻ ഇവ വിക്രമേ
 17 ക്രുദ്ധാം അമർഷിതാം കൃഷ്ണാം ദുഃഖിതാം കരുസംസദി
 ദുര്യോധനശ് ച കർണശ് ച കടുകാന്യ് അഭ്യഭാഷതാം
 18 തസ്യാഃ കൃപണ ചക്ഷുർ ഭ്യോ പ്രദഹ്യേതാപി മേദിനീ
 അപി ശേഷം ഭവേദ് അദ്യ പുത്രാണാം മമ സഞ്ജയ
 19 ഭാരതാനാം സ്ത്രീയഃ സർവാ ഗാസാര്യോ സഹ സംഗതാഃ
 പ്രാക്രോശൻ ദൈരവം തത്ര ദൃഷ്ട്വാ കൃഷ്ണാം സഭാ ഗതാം
 20 അഗ്നിഹോത്രാണി സായാഹ്നേ ന ചാഹുദയന്ത സർവശഃ
 ബ്രാഹ്മണാഃ കപിതാശ് ചാസൻ ദ്രൗപദ്യാഃ പരികർഷണേ
 21 ആസീൻ നിഷ്കാന്തകോ ഘോരോ നിരൂലാതശ് ച മഹാൻ അഭ്രൂത്
 ദിവോൽകാശ് ചാപതൻ ഘോരാ രാഹുശ് ചാർകം ഉചാഗ്രസത്
 അപർവണി മഹാഘോരം പ്രജാനാം ജനയൻ ഭയം
 22 തഥൈവ രഥശാലാസു പ്രാദുരാസീദ് ധൃതാശനഃ
 ധ്വജാശ് ച വ്യവശീര്യന്ത ഭരതാനാം അഭ്രൂതയേ
 23 ദുര്യോധനസ്യാഗ്നിഹോത്രേ പ്രാക്രോശൻ ദൈരവം ശിവാഃ
 താസ് തദാ പ്രത്യഭാഷന്ത രാസഭാഃ സർവതോദിശം
 24 പ്രാതിഷ്ഠത തതോ ഭീഷ്മോ ദ്രോണേന സഹ സഞ്ജയ
 കൃപശ് ച സോമദത്തശ് ച ബാഹ്ലീകശ് ച മഹാരഥഃ
 25 തതോ ഫഹം അബ്രുവം തത്ര വിദുരേണ പ്രചോദിതഃ
 വരം ദദാനി കൃഷ്ണായൈ കാൻസ്തിതം യദ് യദ് ഇച്ഛതി
 26 അവൃണോത് തത്ര പാഞ്ചാലീ പാണ്ഡവാനു അമിതൗജസഃ
 സരഥാൻ സധനുഷ്കാംശ് ചാപ്യ് അനുജ്ഞാസിഷം അപ്യ് അഹം
 27 അഥാബ്രുവീൻ മഹാപ്രാജ്ഞോ വിദുരഃ സർവധർമ്മവിത്
 ഏതദ് അന്താഃ സ്ഥ ഭരതാ യദ് വഃ കൃഷ്ണാ സഭാം ഗതാ
 28 ഏഷാ പാഞ്ചാലരാജസ്യ സുതൈഷാ ശ്രീർ അനുന്തമാ
 പാഞ്ചാലീ പാണ്ഡവാനു ഏതാൻ ദൈവസൃഷ്ടോപസർപതി
 29 തസ്യാഃ പാർഥാഃ പരിക്ലേശം ന ക്ഷംസ്യന്തേ റ്റമൂമർഷണാഃ
 വൃഷ്ണയോ വാ മഹേഷ്യാസാഃ പാഞ്ചാലാ വാ മഹൗജസഃ
 30 തേന സത്യാഭിസന്ധേന വാസുദേവേന രക്ഷിതാഃ
 ആഗമിഷ്യതി ബീഭത്സുഃ പാഞ്ചാലൈർ അഭിരക്ഷിതഃ

31 തേഷാം മധ്യേ മഹേഷ്യാസോ ഭീമസേനോ മഹാബലഃ
ആഗമിഷ്യതി ധുന്വാനോ ഗദാം ദണ്ഡം ഇവാനതകഃ
32 തതോ ഗാണധീവനിർഘോഷം ശ്രുത്വാ പാർഥസ്യ ധീമതഃ
ഗദാ വേഗം ച ഭീമസ്യ നാലം സോഽപും നരാധിപാഃ
33 തത്ര മേ രോചതേ നിത്യം പാർഥൈർ സാർധം ന വിഗ്രഹഃ
കുരുഭ്യോ ഹി സദാ മന്യേ പാണ്ഡവാഞ് ശക്തിമത്തരാൻ
34 തഥാ ഹി ബലവാൻ രാജാ ജരാസന്ധോ മഹാദ്യുതിഃ
ബാഹുപ്രഹരണേനൈവ ഭീമേന നിഹതോ യുധി
35 തസ്യ തേ ശമ ഏവാസ്തു പാണ്ഡവൈർ ഭരതർഷഭ
ഉഭയോഃ പക്ഷയോർ യുക്തം ക്രിയതാം അവിശങ്കയാ
36 ഏവം ഗാവൽഗണേ ക്ഷത്താ ധർമാർഥസഹിതം വചഃ
ഉക്തവാൻ ന ഗൃഹീതം ച മയാ പുത്ര ഹിതേപ്ലയാ

പ്രസാധകർ

നാളിളക്കം

